

МЕРЕКЕ АЙШЫҒЫ

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЕҢБЕККЕРЛЕРІ МАРАПАТТАЛДЫ

ЕЛ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ КҮРЕТАМЫРЫНЫҢ
БІР САЛАСЫ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫ.
ЖЫЛДЫҢ ТӨРТ МЕЗГІЛІНДЕ ЕРТЕДЕН КЕШ-
КЕ ДЕЙІН БЕЛ ШЕШПЕЙТІН ДИҚАНШЫЛАР
МЕН ТӨРТ ТҮЛІК МАЛ ӨСІРУМЕН АЙ-
НАЛЫСАТЫН АУЫЛ ЕҢБЕККЕРЛЕРІНІҢ
ТӨЛ МЕРЕКЕСІ АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ
ОРТАЛЫҒЫ ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНДА
КЕҢІНЕН АТАЛЫП ӨТТІ.

Ілияс Жансүгіров атындағы Мәдениет сарайының залында ауыл еңбеккерлері өндірген өнімдер көрмесінен бастау алған айтулы жиынды облыс әкімінің орынбасары Серікжан Бескемпіров ашып, ауыл шаруашылық саласында тер төгіп келетін еңбеккерлерді төл мерекелерімен құттықтады. Облыс халқының 80 пайызын құрайтын ауыл еңбеккерлерінің төрт көзі түгел жиналған шараға аудан, қала әкімдері мен өңірдің аграрлық саласының дамуына сүбелі үлес қосқан шаруалардың басқосуында Серікжан Іслямұлы баяндама жасады.

Егін егіп, мал өсіріп, азық-түлік өнеркәсібінде жұмыс жасап жүрген мыңдаған жетісулық облыс экономикасына зор үлес қосуда. Осы бағытта жүйелі жұмыстар жасалып, нарыққа қажетті бәсекеге қабілетті басымды өнімдерінің өндірісін қамту жолға қойылды деген әкім орынбасары биыл оны айдың ішінде аймақта 718 миллиард теңгенің өнімі өндірілгенін айтты. Тамақ өнеркәсібінде 362 миллиард теңгенің азық-түлігі шығарылса, оның ішінен 100,1 миллион АҚШ долларының өнімі экспортқа жіберіліп, бұл өткен жылдың осы мерзімімен салыстырғанда 1,2 есеге артқанын тілге тиек етті. Бұл көрсеткіштерге қол жеткізу үшін саланы қолдауға 74 миллиард теңге бағытталып, соның 42 миллиард теңгесі бюджеттен, 32 миллиарды «КазАгро» несиелері

түрінде енген. Жалпы ауыл шаруашылығына тартылған инвестиция көлемі 44,2 миллиард теңгеге жетіп, жыл басынан 49 инвестициялық жоба іске қосылғанын айтқан Серікжан Іслямұлы биылғы ауа-райының құрғақтығына қарамастан облыс еңбеккерлерінің тынымсыз еңбектерінің арқасында 1,4 миллион тонна дәнді-дақылдар жиналып, өнімділігі әр гектарына 31,0 центнерден айналғанын айтты. Соның ішінде қант қызылшасының өнімділігі артып, гектарынан 400 центнерден алынса, жеке шаруашылықтарда бұл көрсеткіш 600-800-ге жетіп, 525 мың тонна өнім алынғанын атап өтті. Мал шаруашылығында мал саны мен өнім өндіруде көрсеткіштер жылдан-жылға артып келеді. Бүгінгі таңда облыста 102 мал бордақылау алаңдары құрылып, олардың басым бөлігі асыл тұқымды малдарға негізделген. «Сыбаға» бағдарламасы бойынша 129 шаруашылық 6 мыңға жуық бас ірі қара және 33 мың бас ұсақ мал сатып алынса, 25 шаруашылық 10 мыңға жуық бас ірі қараны шеделден импорттады. Мал шаруашылығының арқасында ет өнімдерін шығару 18%-ке өсіп, 6 мыңнан астам тонна мал және құс еті экспортталды - деген

Серікжан Бескемпіров облыстағы су шаруашылығына тоқталды. Қызылағаш су қоймасын қалпына келтіру мен 9 нысанның күрделі жөндеу жұмыстары аяқталды. Бұрын айналымнан шығып қалған 35 мың гектар суармалы жерді айналымға енгізу үшін Ислам Даму банкінің қаржысын тарту арқылы ұзындығы 1,4 мың шақырым болатын суармалы жерлерді қайта жаңғырту жұмыстары жүруде. Жалпы 137,8 мың гектар жерді айналымға тарту жоспарлануда. Осы орайда биылғы жылы ылғал сақтау технологиясы қосымша 1073 гектарға енгізілді деді. Қабылданған шаралардың нәтижесінде жыл соңына қарай ауыл шаруашылығы өнімінің жалпы көлемі 780 миллиард теңгеге жетеді деген облыс әкімінің орынбасары Серікжан Іслямұлы халықтың әл-ауқатын артыруда Елбасының және Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың сындарлы

саясатын жүзеге асыруда, елдің дамуына зор үлес қосқан бірқатар шаруа қожалықтарын атын-атап, түсін-түстеп мереке күнінде оларды марапаттады. Мәселен, Ауыл шаруашылығы министрлігінің «Еңбек ардагері» медалімен Талғар ауданындағы «Айғайтас» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің директоры Хайрулла Исбаев және осы аудандағы зейнеткер Әбдіғали Тойбаев, Ұйғыр ауданындағы «Вен» шаруа қожалығының басшысы Радик Мамташуров марапатталса, Ауыл шаруашылығы министрлігінің «Ауыл шаруашылығы саласының үздігі» төсбелгісі 7 адамға табысталса, Ауыл шаруашылығы министрлігінің Құрмет грамотасымен 10, Алматы облысы әкімінің Құрмет грамотасымен 30 және Алматы облысы әкімінің Алғыс хатымен 22, барлығы 72 адам марапатталды.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

БАСПАСӨЗ - 2020

«АЛАТАУ» қоғамдық-саяси газетіне
2020 жылға жазылу басталды.

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

редакция арқылы

1 жылға — 3640 теңге.

облыстық маңызы бар қалалар үшін

1 жылға — 4470, 20 теңге.

ауыл тұрғындарына

1 жылға — 4700, 80 теңге.

Началась подписка на 2020 год

на общественно-политическую газету «АЛАТАУ».

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

с редакции

1 год — 3640 тенге.

для города областного значения

1 год — 4470, 20 тенге.

для сельского населения

1 год — 4700, 80 тенге.

Индекс: 15534

МӘДЕНИЕТ КҮНДЕРІ

ЖҰМАҚ МЕКЕН - Жетісу

Тұңғыш Президент күніне орай Алматы қаласында Алматы облысының мәдени күндері өтті. Мәдени күндерді қорытынды шара ретінде Республика сарайында облыс өнерпаздарының «Жұмақ мекен - Жетісу» атты концерті түйіндеді, - деп хабарлайды Алматы облысы әкімінің баспасөз қызметі.

Алматы облысының әкімі Амандық Баталов пен Алматы қаласының әкімі Бақытжан Сағынтаев бастаған ардагерлер, зиялы қауым өкілдері алдымен Абай ескерткішіне гүл шоқтарын қойып, мұнан соң Республика сарайының фойесіне қойылған облыстық өнер көрмесін аралады. Көрмеге С.Сейфуллин атындағы облыстық әмбебап кітапханадан облыс әкімдігінің қолдауымен жарық көрген кітаптар, электронды кітаптар, М.Тынышпаев өлкетану музейінен, «Атамекен» тарихи-мәдени орталығынан, ұста Дәркембай атындағы көлөнер музейінен, Көркемсурет галереясынан әкелінген қол-өнер бұйымдары, шежірелі фотосуреттер, картиналар, түрлі жәдігерлермен қойылды.

Республика сарайының 3 мың орындық залы концертке келген көрерменге лық толды. Концерт алдында Алматы қаласының әкімі мен Алматы облысының әкімі Амандық Баталов сөз сөйлеп, ізгі лебіздерін білдірді.

Бақытжан Сағынтаев өз сөзінде қала мен облыстың өзара байланысы туралы айта келе, Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасымен Алматы агломерациясының жаңа жобасы дайындалып жатқанын атап өтті. Экономикалық қарым-қатынастармен қатар бүгінгі күні рухани байланыстардың тереңдеп

келе жатқанын тілге тиек етті. «Елбасының туған жері Алматы облысының мәдени күндерін Тұңғыш Президент күніне орай Алматы қаласында жыл сайын өткізсек те артық емес», - деді Б. Сағынтаев.

Алматы облысының әкімі Амандық Баталов «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында Елбасы күніне орай өткізіліп отырған мәдени шаралар легін қуана қарсы алып жатқан алматылықтарға алғысын жеткізді.

- Алматы қаласы мен Алматы облысы бөліп-жаруға келмейтін іргесі бір өңірлер.

Екі аймақ бір-бірін қолдап, қуаттап, бірлесіп жұмыс істесек, оның нәтижесін халық көреді. Бұған дейін Алматы қаласында жәрмеңкелер ұйымдастырып, іскерлік байланыстармен жиі қатынассақ, енді біздің байланыстарымыз жаңа деңгейге көтеріліп, рухани байланыстарымыз нығайып келеді. Бақытжан Әбдірұлының ұсынысымен екі күннен бері қалада өтіп жатқан облыстың мәдени күндері осының айғағы. Республика сарайының аса үлкен сахнасына ұялмай көрсете алатын, мақтанышпен шығаратын таланттарымыз бар екенін бүгін таныта аламыз деп ойлаймын. Осы шараға қолдау білдірген Бақытжан Әбдірұлына, барша алматылықтарға

рахмет айтамын, - деді А. Баталов.

Концертте Сүйінбай атындағы облыстық филармония, «Алтынай» халықтық би ансамблі, «Құлансаз», «Талдықорған әуендері» фольклорлық-этнографиялық ансамбльдер және басқа да өнер ұжымдары өнер көрсетті.

Алматылықтарға ерекше көңіл күй сыйлаған шарада опералық, ретро және заманауи әндер, халықтық би, оркестрлік шығармалар ұсынылды.

Концерт барысында Алматы облысының көрікті орындары, Талдықорған қаласының жаңарған келбеті сахнадағы үлкен экраннан, барынша айшықталып көрсетіліп, ән-бимен қоса өріліп отырды. Сөйтіп, екі күнге созылған Алматы облысының мәдени күндерін түйіндеген мазмұнды концертке алматылықтар ризашылықпен қол соқты.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЖАҢА ЖЫЛДАН НЕСИЕ АЛУ ҚИЫНДАЙДЫ

ЭКОНОМИКА

Келесі жылы Қазақстан азаматтарына банктерден несие алу қиындайды. Ұлттық банк қаржы ұйымдарынан несие беру шарттарын қатаңдатуы талап етуде. Жаңа жылдың қаңтарынан бастап банк менеджерлері: клиенттің төлем қабілетін мұқият тексеріп қана қоймай, борыш салмағының коэффициенті дейтін шаманы есептеуге міндетті.

Қарыз салмағының коэффициенті деген не? Ұлттық банк өкілдерінің айтуынша, несие беруші ұйым клиенттің табысы туралы мәліметтердің негізінде қарыз алушының ай сайын нақты қандай сомада борышын өтей алатынын есептейтін болады. Егер кіріс пен шығыстың алшақтығы белгіленген шамадан асып кетсе, ондай адамға несие берілмейді. Мәселен төрт адамнан тұратын отбасында отағасы айына 150 мың теңге табады делік. Ересектер үшін күнкөріс деңгейі 31 мың теңгеден сәл асады. Әр балаға – осы соманың жартысы. 93 мың теңгеден асатын бұл санға үйдің коммуналдық төлемдері, тамақ пен киім-кешек секілді қажеттерге жұмсалатын шығындарды қосқанда шамамен басы артық 37 мың теңге таза кіріс қалады делік. Демек, бұл отбасы ай сайынғы төлемі осы сомадан аспайтын несиеге ғана өтініш бере алады. Ал егер жалдамалы пәтерде тұрса, мұндай табыспен несие алуы неғайбыл дей беріңіз. Жұмыссыздар мен ай сайынғы табысын ресми түрде дәлелдей алмайтындарға банктер несие бермейді. Бұл дегеніңіз, кедейлік шегінде өмір сүріп жатыр деп есептелетін 2 млн-нан астам азамат үшін банктердің есебі жабылады деген сөз. Бұрын қарыз алып қайтармағандар, яғни «қара тізімдегілер» банктің босағасынан аттай алмайды.

Ұлттық банктің әдістеме және қаржы ұйымдарын реттеу департаментінің директоры Дәурен Сәлімбаевтың сөзінше, «борышкердің мүмкіндігін бағалау үшін, табысы отбасы мүшелеріне бөлініп, оның жан басына шаққанда күнкөріс деңгейінен төмен болмауы қатаң қадағаланатын болады». Ұлттық банк кепілсіз, тұтынушылық несиелерін беру шарттарын да қатаңдатпақ. Бұл жағынан банктердің жеке капиталына қатысты талаптар күшейтіледі. Одан бөлек, борышкер несие төлеу мерзімін 90 күннен артық кешіктірсе, оның мойнына айыппұл мен өсімақы салуға, тағы басқа комиссия түрлерін артуға тыйым салынады.

Қазақстанда биылдың өзінде несиелендіру қарқыны 22 пайызға өскен. Халыққа таратылған несиенің жалпы сомасы 6 трлн теңгеден асады. Оның жартысынан көбі кепілсіз берілген.

«NEGE.kz» сайтынан алынды.

АҚЫНМЕН ӨТКЕН ӘСЕРЛІ КЕЗДЕСУ

«Ата-баба дәстүрі» бағдарламасы бойынша «Еңбек ерлікке бастайды» тақырыбында өткен рухани кештің шымылдығын мектеп директоры Жанар Сансызбаева жылы лебізімен ашты. Ақ жарма тілегінде басшы «Ел мұңын Едігедей жеген» ерен тұлғалармен жүздесудің жөні бөлек екенін айтты.

Мұнан кейін сөз облыстық «Жетісу» газетінің бас редакторы, Халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының лауреаты, Бүкіләлемдік Шыңғысхан академиясының академигі Әміре Әрінге берілді. Сөз басын хакім Абайдың «Өзіңе сен, өзіңді алып шығар, еңбегің мен ақылың екі жақтап», – деп келетін ғажайып жырынан бастаған алаш елі алқалаған ақын: – Данышпанымыздың еңбек пен ақыл деп жырлауы тегін емес. Демек, еңбек пен ақыл егіз. Ақылсыз адам еңбек етіп мандытпайды. Ісі келте, жеміссіз болмақ. Берекесіздікке бастайтын ондай әрекет оның отбасына, қоғамына, Отанға деген азаматтығына әсер етеді, – дей келе, оқушылар үшін басты еңбек – білім алып, ұлағатты ұстаздардың өнегесін көру екендігін жеткізді. Өмірден түрлі мысал келтіре келе

кейін оқушылар тарапы ақынға өз сауалдарын да қойды. Мәселен, «Спортпен шұғылданасыз ба?» деген сауалға орай ақын өмірдегі үш құндылық - еңбек, денсаулық, білім екендігін айрықша атап өтті.

Әсерлі кездесуде мектеп оқушылары қаламгердің өлеңдерін тебірене оқыды. Математика пәнінің мұғалімі Ернар Беделхан «Біздің елдің жігіттері» әнін нақышына келтіре шырқаса, Мұстафа Бейсенбай ақын ағасына деген арнауын оқыды. Оқушылардың өлеңге деген сүйіспеншілігін байқаған ақын өз кезегінде «Тіліме кіршік жуытпан» атты 5 мың долларлық жырын оқыды. Сондай-ақ, не үшін бес мың долларлық өлең деп атауының себебін түсіндірді.

Осындай әсерлі кештің қонағына мектеп ұжымы Әміре Әрінұлына деген жазуы бар қазақтың қасиетті домбырасын тарту етіп, ғибратты әңгіме, отты жырмен жан жадыратқаны үшін ризашылықтарын да жеткізді.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ҚЫЛМЫС

Биылғы 10 айдың қорытындысы бойынша облыста жасөспірімдер арасындағы қылмыс 4,3 пайызға артқан. Құқықбұзушылықтардың алдын алу мақсатында жедел алдын алу іс-шаралары 7 мәрте ұйымдастырылыпты. Мәселен, «Жасөспірім» шарасы 4 рет, ал «Түнгі қаладағы балалар» акциясы 3 мәрте өткізілген. Бұл туралы жасөспірімдер арасындағы қылмыстың алдын алу және оларды құқықбұзушылықтардан қорғау мәселесі талқыланған отырыста полиция генерал-майоры Мұрат Ұрмханов баян етті.

КӨРСЕТКІШ КӨҢІЛ КӨНШІТПЕЙДІ

Жиында балалары кәмелетке толмаған 4 мыңға жуық ата-анаға әкімшілік айыппұл салынғандығы, сонымен қатар 66 ойын-сауық орталығының иелері қолданыстағы заңнамаға сәйкес жауапкершілікке тартылғандығы да тілге тиек етілді.

Облыстық полиция департаментінің басшысы өз сөзінде мектеп оқушыларының қауіпсіздігі туралы айтып, еліміздің өзге өңірлеріндегі тәжірибеге сүйеніп, мектеп қауіпсіздігін білікті жеке күзет ұйымдарына тапсыруды ұсынды. Сонымен қатар, балаларды өрттен қорғау шаралары, бейнебақылау камераларының санын арттыру, интернет желісі арқылы ата-аналарға мектеп ауласындағы және ішіндегі жағдайларды бақылап отыруға мүмкіндік беру мәселесі талқыланды. Айтуынша, қазіргі уақытта облыстағы мектептерде 15860 бейнебақылау камерасы орнатылған. Облыста үш жүзден астам мектептің дәретханасы далада орналасқан. Олар толық жабылғанға дейін түрлі қылмыстардың алдын алу қиынға соғып отыр. Жиында осы бағытта түрлі ұсыныстар да талқыланды. Сондай-ақ, облыстың бас полицейі 760 мектептің оқушысына 182 полиция инспекторының қарайтынын айта келіп, олардың санын арттыру мәселесін қарастыру қажеттігін де айтты. Ал балалар қауіпсіздігін қамтамасыз етуде полиция тарапынан қажетті барлық шараның қабылданып жатқанын, әрбір қателіктің бала болашағына әсер ететінін ескеріп, тұрғындарды күш жұмылдыруға шақырды.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ, КАК ТВОРЕНИЕ УМА, ИМЕЕТ БОЛЬШУЮ ЦЕННОСТЬ

В ноябре 2019 года в Женеве (Швейцария) прошел Международный форум Всемирной организации по интеллектуальной собственности для судей, где приняли участие делегаты из Казахстана в составе судьи Верховного Суда РК - Нурлана Султанова и и.о. председателя специализированного межрайонного экономического суда Алматинской области Берика Кожакметова.

Всемирная организация по интеллектуальной собственности (ВОИС) - специализированное учреждение Организации Объединенных Наций, занимающиеся вопросами политики, укрепления сотрудничества, предоставления услуг и информации в области интеллектуальной собственности, ставящей своей целью содействие инновациям и творчеству.

На форуме приняли участие 128 судей, представлявших 74 страны мира.

Главная цель проводимого форума для судей состоит в решении следующих задач: перед национальными судебными органами часто ставится задача решения новых вопросов в области интеллектуальной собственности, связанных с технологическими и социальными изменениями, которые значительно опережают развитие законодательства и государственной политики. Что в этой связи делать судьям? Как им

справиться с рассмотрением сложных технически и чувствительных с финансовой точки зрения вопросов и охватить реалии противоправного использования ИС в контексте глобализации и цифровизации?

Участники форума обменивались опытом по актуальным вопросам в области интеллектуальной собственности (ИС), возникающим на фоне ускорения инновационной деятельности и активизации трансграничного использования ИС, делились практическими наработками по делам связанным с ИС. На форуме обсуждены актуальные вопросы, связанные с патентами, товарными знаками и авторским правом, приводились примеры из практики по рассмотренным делам, связанные ИС.

В своем обращении к судьям Генеральный директор ВОИС Фрэнсис Гарри отметил, что технические изменения набрали такую скорость, что законодательные органы, в том числе на национальном уровне,

не успевают за ними. Законодательные органы прикладывают все силы, чтобы соответствовать последним изменениям в экономике, а судейство сталкивается с новыми и новыми вопросами, на которые в данный момент не существует ответа, подкрепленных соответствующей политикой. Грядет серьезный политический вызов... и мы неизбежно должны будем на него ответить.

Форум проходил в формате групповых обсуждений актуальных вопросов интеллектуальной собственности. Проведено 10 заседаний, на каждом из которых выступили экс-

перты из разных стран мира, осветившие вопросы ИС, рассматриваемые в судах этих стран.

Стремительное развитие рыночных отношений послужило предпосылкой к созданию специализированных судов по интеллектуальной собственности в некоторых странах мира, как Китай, Япония и Корея.

Необходимость создания специализированных судов по ИС обусловлена большим количеством и разнообразием споров в сфере ИС. К примеру, представитель делегации из Китая Ся Цзюнь Ли в своем выступлении озвучила, что с начала года в

Китае рассмотрено свыше 300 тыс. дел связанных с ИС, которое является рекордным.

Как показывает опыт этих стран, специализация позволяет судьям на основе глубоких знаний по ИС и наработанной судебной практики, с учетом специфических особенностей данных категории дел, выносить более квалифицированные судебные акты.

В основной массе стран нет специализированных судов, но есть судьи специализирующиеся по спорам в сфере ИС.

Рассмотрение споров в сфере ИС осложняется тем, что для правильного разрешения спора необходимо наличие технических познаний и навыков. В ряде стран существуют специальные технические службы в специализированных судах, которые делают заключение по техническим аспектам спора.

Резюмируя, можно сделать вывод, что ВОИС представляя площадку для обмена опытом между судьями из разных стран мира, оказывает необходимую помощь судебным органам найти ответы на новые правовые вопросы, нередко возникающие в результате споров в области интеллектуальной собственности в условиях стремительно меняющихся технических реалий.

Алматинская область на повестке дня рассмотрела разъяснение поручений Елбасы, Председателя партии «Nur Otan» Н.А.Назарбаева, озвученных на рабочем совещании с участием представителей региональных филиалов партии «Nur Otan» 25 ноября 2019 года.

«День Первого Президента – это историческая дата для всех казахстанцев. В этот день наш народ

сделал свой выбор в пользу Первого Президента – Нурсултана Абишевича Назарбаева.

25 ноября текущего года в г. Нур-Султан во Дворце Независимости прошла встреча Председателя нашей партии, Елбасы Назарбаева Нурсултана Абишевича с представителями региональных филиалов партии «Nur Otan» всей страны.

В ходе встречи Председателем партии, Елбасы перед членами пар-

СОСТОЯЛОСЬ СОБРАНИЕ ПАРТИЙНОГО АКТИВА

По сообщению пресс службы областного филиала партии «Nur Otan», в Талдыкоргане под председательством акима Алматинской области, председателя областного филиала партии «Nur Otan» Амандыка Баталова состоялось собрание партийного актива.

тии были поставлены важные задачи» - отметил аким области.

В числе главных – кардинально усилить партийную ответственность каждого акима и депутатов фракции в маслихатах, обеспечить четкий партийный контроль над расходованием выделяемых средств, усилить работу партийных органов на местах и повышения консолидирующей роли партии в регионах страны.

Восемь задач поставленных Елбасы:

Первое. Провести на местах продвижение и разъяснение ключевых приоритетов Стратегии развития Казахстана до 2050 года.

Второе. Кардинально усилить партийную ответственность каждого акима и депутатов фракции в маслихатах.

Третье. Обеспечить четкий партийный контроль над расходованием выделяемых средств.

Четвертое. Принять меры по дальнейшему улучшению работы

депутатов и укреплению статуса всех маслихатов.

Пятое. Обеспечить подготовку предвыборных программ по каждому региону, городу и району.

Шестое. Провести открытый внутрипартийный отбор для формирования качественных партийных списков.

Седьмое. Усилить работу партийных органов на местах и повышения консолидирующей роли партии в регионах страны.

Восьмое. Усилить работу партии в предэлекторальной период.

Выступая перед однопартийцами, заместитель председателя АОФ партии «Nur Otan» Гульнар Тойлыбаева, секретарь областного маслихата Султан Дуйсембинов, первый заместитель председателя Аксуского районного филиала партии «Nur Otan» Кульяхан Даулетбекова рассказали о проводимой работе на местах и определили для себя основные направления работы.

В частности, Гульнар Кожаягловна в своем докладе отразила основные направления партийной перезагрузки в области, а также итоги работы за текущий период. В своем выступлении секретарь маслихата Султан Дуйсембинов говорил о деятельности депутатов всех уровней, повышения партийной ответственности всех депутатов. Пилотный проект по отбору на партийный кадровый резерв отразила в своем докладе первый заместитель председателя Аксуского районного филиала Кулайхан Даулетбекова. В завершении от имени молодежного крыла партии выступил председатель областного филиала «Жас Отан» Еркебулан Акболатов.

В ходе собрания аким области принял в ряды партии новых членов, вручил партийные билеты и наградил активистов партии благодарственными письмами.

«АПОСТИЛИРОВАНИЕ ОФИЦИАЛЬНЫХ ДОКУМЕНТОВ, ИСХОДЯЩИХ ИЗ СУДЕБНЫХ ОРГАНОВ»

Как сообщает пресс-служба Алматинского областного суда, Администратор судов по Алматинской области осуществляет прием заявлений и выдачу результатов оказания государственной услуги «Апостилирование официальных документов, исходящих из судебных органов» с 13 января 2018 года.

С 3 июня текущего года, у услугополучателей появилась новая, дополнительная возможность подачи заявления о предоставлении услуги.

Согласно последним изменениям и дополнениям в Стандарт оказания государственной услуги, прием заявления и выдача результата оказания государственной услуги осуществляется также через веб-портал «электронного правительства» www.egov.kz.

Перечень документов, необходимых для оказания государственной услуги при обращении через веб-портал:

- 1) электронное заявление, удостоверенное электронной цифровой подписью услугополучателя;
 - 2) электронная копия документа (сканированная копия), представленного для предоставления апостиля;
 - 3) электронная копия документа (сканированная копия), подтверждающего оплату в бюджет государственной пошлины (за исключением случаев оплаты через ПШЭП);
 - 4) электронная копия документа (сканированная копия), подтверждающая смену фамилии, имени, отчества (при его наличии) услугополучателя (если смена была зарегистрирована после 2008 года на территории Республики Казахстан копия документа не представляется).
- Контактный адрес: Администратор судов по Алматинской области г. Талдыкорган, проспект Н.Назарбаева 53а.
Контактный телефон: раб.:8 (7282) 55 87 51, сот.: 8 (775) 949 88 48.

По сообщению пресс-службы областной палаты предпринимателей, в Алматинской области состоялся Форум Совета деловых женщин Коксуского района областной Региональной палаты предпринимателей «Атамекен».

ФОРУМ СОВЕТА ДЕЛОВЫХ ЖЕНЩИН

Форум – это свободная диалоговая площадка для женщин-предпринимателей, безработных, samozанятых женщин, многодетных матерей, молодежи, где они могут озвучить свои проблемы, рассказать о достижениях, обменяться опытом. В ходе форума участники также обсудили проблемы в сфере женского предпринимательства.

Начальник отдела развития человеческого капитала Палаты предпринимателей Алматинской области А.Онгарбаева рассказала предпринимательницам о наиболее эффективных методах решения кадровых вопросов, о работе НПП «Атамекен» и существующих программах поддержки предпринимателей, а главный спе-

циалист отдела по работе с налогоплательщиками К.Нуррадилова – о важных изменениях в Налоговом кодексе РК. «Мы привезли женщин с области, которые в бизнесе себя показали, которые имеют большой опыт, для того что бы они поделились своим опытом с коллегами. В целом радует то что все-таки в районе женщины очень активны, все хотят заниматься бизнесом, помочь своим мужьям, детям», - сказала Римма Салыкова, председатель регионального совета Палаты предпринимателей Алматинской области.

В свою очередь, нейл-стилист салона красоты «Клеопатра» В.Красноусова поделилась своей историей успеха, а по словам предпринимателя Анар Кнзбековой, «такие встречи должны почаще проводиться именно с руководящими людьми в лице Атамекена, которые помогают предпринимателям».

Успешных женщин, создание механизмов привлечения финансирования, инвестирования и других инструментов расширения бизнес-возможностей женского предпринимательства, реализация проектов женского предпринимательства, выработка предложений по совершенствованию нормативной правовой базы, формированию и реализации программ и планов государственной поддержки и развития женского предпринимательства, стимулирование экономической активности женщин-предпринимателей, поддержка участия женщин в частном предпринимательстве, их экономических инициатив и расширения их экономических возможностей и др.

БҮГІНГІ КҮН ТАҚЫРЫБЫ

Бүгінде қоғамды алаңдатып отырған бір мәселе бар. Ол құмар ойын. Дәл қазіргі уақытта жас та, жасамыс та осы ойынның жетегінде жүр. Бұған мемлекет алаңдап, заңсыз салынған автоматтық ойындарды жойып, оған заңмен тиым салған болатын. Әйтсе де сондай құмарлықтың бірі бәс тігіп, оңай олжаға батамын деген букмекерлік кеңселер. Біз бүгін осы жайлы әңгіме қозғамақпыз.

Бүгінгі қоғамда адамдардың көңілінен шығып, қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында жұмыс істейтін орталықтар өте көп. Олардың басым көпшілігі ойын-сауық индустриясын құрайтын мекемелер.

БУКМЕКЕРЛІК КЕҢСЕЛЕР керек пе?

Нақтырақ айтсақ, компьютерлік ойын клубтары мен букмекерлік кеңселер. Дәл осындай құмар ойынның соңына түскен адамдардың өмірін бұл орталықтарсыз еслестету қиыңа соғып барады. Әсіресе , оқу орындары мен тұрғын үйлердің маңында шоғырланған букмекерлік орталықтардан аяқ алып жүре алмайсың. Тіпті оған келетіндер санының көп болуы алаңдатады. Автоматтық ойындарға тыйым салынғанымен, букмекерлік кеңселерге шектеу қойылған жоқ. Ал қазіргі уақытта мектептің дәл іргесінде болмаса да жақын жерде орналасқан кеңселер бар. Қазақстан Республикасының ойын бизнесі туралы заңнамасының 11-бабы, 3-тармағына сәйкес: «Ойын мекемелері, тотализатордың немесе букмекер кеңсесінің кассалары тұрғын емес үй-жайларда орналастырылуға тиіс. Оларды тұрғын үйлердің (тұрғын ғимараттардың) тұрғын емес үй-жайларында, өнеркәсіптік кәсіпорындар мен олардың кешендерінің ғимараттарында және басқа да өндірістік, коммуналдық объектілерде және қойма объектілерінде, ғибадат үйлерінде

(құрылыстарында), мемлекеттік органдар мен мекемелердің, білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет ұйымдарының, әуежайлардың, вокзалдардың ғимараттарында, қалалық және қала маңы қатынастарындағы қоғамдық көліктің барлық түрлерінің станциялары мен аялдамаларында орналастыруға тыйым салынады» делінген. Заңға қайшы келетін тұсы бұл ғана емес. Букмекерлік кеңселерге 21 жасқа толмаған азаматтарға қызмет көрсетуге заңмен тыйым салынса да, мектеп жасындағы жасөспірімдерді осындай мекемелер жанынан жиі көреміз. Ал ақпараттық желі мен түрлі технологиялардың дамыған заманында үйден шықпай-ақ бәс тігуге мүмкіндік бар. Кез келген адам компьютер немесе ұялы телефонына букмекерлік компанияның қосымшасын көшіріп алып, онлайн түрде бәске қатыса алады. Онлайн режимде қатысушының жасы маңызды емес. Осы арқылы мектеп жасындағы жасөспірімдердің құмар ойындарға деген әуестігін оятып алмасақ болғаны. Заңға қайшы келетін бұл жағдайды қалай бақылауға аламыз?!

Букмекерлік компаниялар түрлі

спорттық жарыстарға бәс тігіп, алғашқы салымды еселеп қайтаруға мүмкіндік береді. Осы мүмкіндікті пайдаланып, оңай ақша тапқысы келетіндердің қарасы көп. Бір-екі рет ұтып, одан кейін қарызға батып, соның кесірінен барынан қағылып қалған жандар қаншама?! Осыған қарап бәс тігуді құмар ойындарының қатарына жатқызуға толық негіз бар. Букмекерлік кеңселер ұсынатын бәс тігу ойынын ойлап тапқан француздық Пьер Олер. Біздің елге батыстан келсе де, Еуропаның өзінде букмекерлік орталықтар көп емес. Тіпті көптеген елде олардың жұмысына рұқсат етілмеген.

Ал негізі бәс тігу ойындарының тарихы ежелгі римдіктерден бастау алады. Алғашында бәсті ат жарысына, жекпе-жектерге, кейіннен қораздардың, бұқалардың төбелесіне тіккен. XX ғасырдан бастап бәсті спорттық ойындарға тіге бастады. Бүгінде Олимпиада, футболдан әлем чемпионаты сияқты ауқымды спорттық шаралар барысында букмекерлік кеңселер қыруар ақша айналымын жүзеге асырып, қаншама адамды қарызға батыруда. Соның өзінде де бәс тігушілер саны азаймақ емес. Сүйікті футбол командасының жеңісінің арқасында бір рет ақша ұтқан соң, келесі жолы тағы жеңетініне сенімді болып, қайтадан бәс тігеді де ұтылып қалады. Сонда да, олар өздерінің әрекетін тәуелділік деп есептемейді. Бәс тігушілердің ойынша, бәс тіккен адам жай ғана спорттан хабары болып, ойындарды бақылап жүруі керек дейді. Бұл қате пікір. Кейбір жағдайда бук-

мекерлер спорттық шараның ұйымдастырушыларымен немесе команданың өзімен де келісім жасап алады. Осылайша ең көп суммаға бәс тігілген команда жеңіледі де, ұтылған ақша компания мен спорттық команда арасында бөліске түседі. Бұл бәріне таныс схема. Дегенмен де, орайы келсе олжалы боламын деп сенетіндердің саны көбеймесе, азаятын түрі жоқ. Оңай олжаға батамын деп, сан соғып қалмаса болғаны. Өйткені дәл осы құмарлықтың жетегіне еріп кеткен талай замандасымның түрлі қиындыққа ұшырап жатқанын естігенмін. Тіпті, жақындарының сенімі мен бар қаржысынан айырылғандар да аз емес. Ендеше, байлыққа кенелем деп, бақытсыздыққа ұшырап қалмаңыз...

Айсұлу ӘБІШЕВА

ОҚШАУ ОЙ

ЕСЕПКЕ ЖҮЙРІК ЖАСТАР ШЕТЕЛГЕ КЕТІП ЖАТЫР

БАҚЫТЫ МЕН БАҚУАТТЫЛЫҒЫН ШЕТЕЛДЕН ІЗДЕГЕН ЖАНДАР ҚАЗАҚ ЕЛІНЕН ӨЗ ОТАНЫНАН КЕТІП ҚАЛЫП ЖАТҚАНЫ ӨТЕ ӨКІНІШТІ-АҚ. СТАТИСТИКА ЖӨНІНДЕГІ КОМИТЕТТІҢ ДЕРЕКТЕРІНЕ ЖҮГІНСЕК, 2014 ЖЫЛЫ - 28946 , 2015 ЖЫЛЫ - 30047, 2016 ЖЫЛЫ - 34900, 2017 ЖЫЛЫ - 37704; 2018 ЖЫЛЫ - 41894 АДАМ ШЕТЕЛГЕ ҚОНЫС АУДАРЫПТЫ.

өркениеттігін өз елімізде барынша шынайы қолдау ниетінде жастарға табыстау қажеттілігін қанағаттандыра алсақ, шетелге кететіндер саны азайып, жастарымыздың демографиялық өсімі еселеніп, төл теңгеміз де шетел аспай өз елімізде қала беретіні айдан анық. Несібіміз де кәсібіміз де өз елімізде құлаш сермеп ұрпағымыздың санасына сан алуандық сезім серпілісі ұялай берсін.

Құрметбек САҢСЫЗБАЙҰЛЫ,
саясаттанушы.

БЕС ЖЫЛДАҒЫ ЕЛ

**ӘСЕМ АЛМАТЫНЫҢ
ТӨРІНДЕ ЖУРНАЛИСТЕРДІҢ
БАСЫН ҚОСҚАН БАЙҚАУ
ӨТТІ. «ЕРКІН СӨЗ»
ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ
БАЙҚАУЫ ОСЫМЕН
ҮШІНШІ ЖЫЛ ҚАТАРЫНАН
ӨТКІЗІЛІП КЕЛЕДІ. МҰНЫҢ
БАСЫ-ҚАСЫНДА ЖҮРГЕН
«ТҮРКІТІЛДЕС ЖУРНАЛИС-
ТЕР ҚОРЫ» ҚҚ ПРЕЗИДЕНТІ,
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘЙЕЛ
ЖУРНАЛИСТЕР КЛУБЫНЫҢ
ЖЕТЕКШІСІ, МЕДИА-
ТРЕНЕРЛЕР МЕКТЕБІНІҢ
ДИРЕКТОРЫ НӘЗИЯ
ЖОЯМЕРГЕНҚЫЗЫНЫҢ
АЙТУЫНША, БҰЛ БАЙҚАУ –
САЛАЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКА-
НЫ ДАМЫТУДАҒЫ БІРДЕН БІР
ЖОЛ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ.**

АТЫ айтып тұрғандай, байқаудың көтерер жүгі қоғамдағы барлық тақырыпқа ойын еркін жеткізіп айта алатын, өткір, проблемалық мақалаларды қабылдау болған. Дей тұрғанмен, басты демеуші «Халық банкі» АҚ болғандықтан, қатарынан өткізілген екі жылдағы байқау шарты қаржы экономикасына бағытталса, биылғы жылы қабылданған материалдар қаржыгерлер күніне орай отандық қаржы саласы, банк

күшейту, ортақ жобалар арқылы тәжірибе алмасу. *Бес жылдың ішінде отандық және халықаралық бірнеше жобаны жүзеге асырдық. Солардың маңыздыларына тоқталсақ, Стамбұл-Бұрса-Аланья жобасы. Түркияның Бұрса қаласындағы ASGD (Anadolu Spor Gazeteciler Derneği) қорымен бірігіп, 2017 жылы Бұрсада «Спортта зорлық-зомбылыққа қарсылық» тақырыбында І Туризм және спорт саммитін ұйымдастырдық. Шараға Түркия, Әзірбайжан, Өзбекстан, Татарстан, Германия, Франция, Дания елдерінен келеген журналистермен бірге Алматы,*

кияның *Инегөл қаласындағы «MODEF» халықаралық жиһаз көрмесіне ақпараттық қолдау жасай отырып, қазақстандық журналистерге Стамбұл-Бұрса-Инегөл жобасы арқылы пресс-тур ұйымдастырдық. Стамбұл-Измир-Урла жобасында Түркітілдес журналистер қоры «MODEKO» халықаралық көрмесіне ақпараттық қолдау жасады және қазақ журналистерге пресс-тур мен жиһаз нарығына қатысты семинар-тренинг өкіздік. Аталған шараларға журналистермен бірге отандық жиһаз нарығындағы кәсіпкерлерді де тарттық. Олар еуропалық нарықта тәжірибесі мықты түрік жиһазшылардан көп нәрсе үйреніп келіп, отандық өнім өндіруге пайдаланды.*

Нәзия ханым өз сөзінде бүгінде отандық БАҚ өкілдері халықаралық деңгейде тәжірибе жинақтауға, әлемнің үздік жоғары оқу орындарына білім алуға ұмтылатынын айтады. Яғни, жедел әрі нақты ақпарат алу, дерек көздерімен жұмыс істеу үшін ағылшын тілін жетік білу маңызды. Осы орайда, Түркітілдес журналистер қоры Алматыдағы кеңсесінде журналистерге ағылшын тілін үйретуді қолға алыпты.

«Аптасына 3 рет теория мен практикалық сабақ өтеді. Ағылшындардың әліпбиін үйрене бастаған әріптестер бірден сөйлеуді меңгеру үшін Speaking Club жұмыс істейді. Осыдан екі жыл бұрын қор еліміздің түкпір-түкпірінен жиналған 30-дан астам адамды Солтүстік Кипр аралындағы Кирения қаласында ағылшын тілі курсына апарды. Екі аптаға созылған жоба барысында журналистер шет тілін үйренумен қатар Фамагуста, Кирения, Никосия қалаларына экскурсия жасап, тарихи жерлерімен танысты. Ресми кездесулерінде Солтүстік Кипрдің Ақпарат министрі, Туризм министрі мен Ұлттық білім министрімен кездесіп, әңгімелесті. Бос уақыттарында Жерорта теңізіне түсіп, дем алды. Жалпы кез келген жобаны жасағанда кәсіби білікті көтергеннен қатар демалысты да ұмытпаймыз» – дейді Нәзия Жоямергенқызы.

Ал 2017 жылы қыркүйекте Стамбұл қаласында І Түркітілдес журналистердің медиа-форумы өтті. Аталған шараға Қазақстан, Түркия, Әзірбайжан, Татарстан, Өзбекстан, Қырғызстан т.б. түркі елдерінен бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері қатысып, түркі журналистеріне тән қиындықтары мен мүмкіндіктер, ортақ жобалар туралы кеңесіпті. Бұйырғанда, екінші медиа-форум 2020 жылы Қазақстанда ұйымдастырылмақшы. Бүгінгі таңда дайындық жұмыстары жүріп жатыр екен. Сонымен қатар 2020 жылдан бастап Түркітілдес журналистер қоры Еуропа елдеріне жобаларын бастамақшы. Мақсат – әлемдік деңгейдегі ақпарат құралдарымен байланыс орнатып, тәжірибе алмасу.

Өздеріңіз білетіндей, қазір бүкіл әлем

бойынша журналистика саласында қыз-келіншектердің үлес салмағы басым. Барлық басқа саладағы сияқты әйел журналистер де әділетсіздіктерге жиі тап болады. Мәселен, мансап баспалдағымен өсуде қыз-келіншектерге қарағанда ерлердің «жолы болғыш». Жалақы тағайындағанда қыздардан гөрі жігіттердің айлығы қомақты. Жұмысқа орналасқан келіншектер орнымнан айрылып қалам ба деп алаңдайды. Кәсіби шеберлігін шыңдауға уақыты мен мүмкіндігі де шектеулі. Өйткені олар түзде – журналист, ал үйде – жар, ана, келін, әйел. Отбасы алдындағы міндетін мүлтіксіз атқаруға мүдделі. Осы мақсатта, Түркітілдес журналистер қорының жанынан Әйел журналистер клубы құрылып, қыз-келіншектерге тегін семинар-тренингтер, тәжірибелік сабақтар, шетелдік сапарлар ұйымдастырумен айналысып келеді.

2016 жылы «Шеврон» компаниясының қаржылай қолдауымен Алматы, Астана, Атырау қалаларында Алматы, Нұр-Сұлтан, Атырау, Тараз, Шымкент, Қызылорда, Ақтөбе, Ақтау, Павлодар, Петропавл, Өскемен, Көкшетау тағы басқа қалалардан келген 100-ге жуық журналиске «Кәсіби шеберлік және журналистика» тақырыбында семинар-тренинг өткізілген. Басты тақырып – жаңа медиа, салалық журналистика.

Қор президентінің сөзінше, соңғы жылдары әлеуметтік желілер мен БАҚ-та жалған ақпараттар тарату, жаңалықтарды тексерместен жариялау, фактчекинг, тролльдар мен фейктердің жазғандарымен бөлісу, әлеуметтік желілерде ұлт және дін араздығын қоздыру, ар-намысқа тию, қорлау, жеккөрушілік пен агрессия... көбейді. Қарапайым азаматтармен қатар БАҚ өкілдері де ҚР Қылмыстық және Азаматтық кодекстерінің баптарына сәйкес жазаға тартылып жатыр. Осындай олқылықтардың алдын алу үшін отандық заңгерлердің қатысуымен журналистерге арналған семинар-тренингтер өткізуді қолға алыпты. Кез келген қоғам үшін әлеуметтік мәселелер аса маңызды. Осы мақсатта, 2019 жылдың маусым және тамыз айларында Алматы мен Нұр-Сұлтан қалаларында «Шеврон» компаниясының қаржылай қолдауымен, «Әлеуметтік журналистика: БАҚ-тағы әлеуметтік мәселелер» тақырыбына өткізілген семинар-тренингке Алматы, Нұр-Сұлтан, Тараз, Шымкент, Қызылорда, Ақтөбе, Талдықорған, Семей, Павлодар, Өскемен, Ақтау, Қостанай, Орал, Көкшетау тағы басқа қалалардан 70-тен астам журналист білімін арттырған. Ал бұл шараға Түркітілдес журналистер қоры Ұлыбританияның Лондон қаласынан арнайы шақырған медиа-тренер Ватан Өз қазақ журналистермен BCC, CNN, Reuters сияқты халықаралық ақпарат құралдарындағы тәжірибелерімен бөліскен.

жүйесіне ыңғайланды.

«Халық банкі» АҚ қаржылай қолдауымен өткізіліп келетін шығармашылық байқау туралы айтпастан бұрын, құрылғалы бес жыл болған «Түркітілдес журналистер қоры» ҚҚ туралы тоқтала кетуді жөн көрдік.

Осы тұста аталмыш қордың президенті Нәзия БЕЙСЕНОВА былайша ой қаузады. –«Түркітілдес журналистер қоры» Қоғамдық қоры 2014 жылдың 11 қарашасында құрылды. Қордың жанынан ашылған Жас журналистер мектебі, Әйел журналистер клубы, Медиа-тренерлер мектебі бар. Басты мақсат – түркі елдеріндегі бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерімен ынтымақтастық орнату, кәсіби бірлікті

Астана, Шымкент, Ақтау қалаларынан журналистер қатысты. Жиналғандар Бұрса мен Муданья, Трилия қалаларына экскурсия жасады, редакцияларға пресс-турлар болды. Көздегеніміз – қазақ журналистерді түркиялық және еуропалық БАҚ өкілдерімен таныстыру, тәжірибе алмасу, ел мен жер көру. Осы мақсатта Аланья Журналистер одағымен ынтымақтастық туралы Меморандумға қол қойдық. Сол жылы әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті мен Түркия Радио және телевидение Жоғары кеңесімен бірге отырып, Алматыда әлемнің 50-ге жуық елінен 78 журналисті жинап, «Келешекпен байланыс» атты медиа-форум, Түр-

Дүйсенбі - Понедельник, 9 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

6.00, 04.10 ҚР ӘНҰРАНЫ
06.05, 17.15, 03.50 «Көңіл толқыны»
06.25 «Мәселе» бағдарламасы
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00,01.00 «Ниет»
14.00, 17.00, 20.00, 00.10 AQPAPAT
14.10 , 22.30 Т/х «Гайһар»
15.00, 21.30 Т/х «Жат мекен»
16.00 «Апта» бағдарламасы
16.45,03.00 «Баланың көңілі» драмасы
17.10, 23.25 Т/х «Қазақ елі»
20.35, 02.30 «Ашық алаң»

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
06.00 М/с «Юху и его друзья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.30 Т/х «Дала қырандары»
10.45, 20.10 Т/х «Арманда-стар»
11.15 Д/ф «Марс»
12.00 Жаңалықтар
12.30 «Менің тағдырым»
13.00 Т/с «Свадьбы и Раз-воды»
14.40 Т/с «Разия»
15.00 «Білім»
15.30 «Бір туынды тарихы»
16.00 «Ду-думан»
17.00, 23.20 Т/с «Листопад»
18.30 Т/х «Шашу»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.45 ,01.45 «Народный контрол»
21.00 Итоги дня
21.40 Т/х «Абдулхамит хан»
00.40 «Төрлетіңіз»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
7.00 «Астана аптасы»
07.45, 01.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.40, 21.00 Т/х «Қара ниет»
10.50,01.20 Сериал «Не ври мне»
11.55, 13.20 Т/с «Челночницы»
13.00 «Elorda live»
14.40 «Алдараспан»
18.10 «Бас таймс» шоуы
20.00, 02.30 «Astana Times»
22.00 Т/х «Жаза»
00.10 Т/х «Кешіккен хат»
00.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Зәуре»
06.40, 03.00 «Той заказ»
07.20, 18.00 «Басты бағдарлама»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «QALAYYM LIVE»
15.40 «На самом деле»
16.50 Т/с «Гончие-5»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45,22.50 Сериал «Тест на беременность»
22.00,01.55,03.45 «П@утіна»
00.45 Ночной кинотеатр
«Операция «Мухаббат»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан» ойын-сауық
07.20 «Дау-дамайсыз»

бағдарламасы
07.50, 01.30 Т/х «Мұңайма, Нефисе»
08.50,17.00 Т/х «Жат туыстар»
09.50 Юрмала (повтор)
12.30 Х/ф «Процесс»
14.50 Х/ф «Письма на стекле. Судьба»
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.40 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерные новости
21.40 «Морские дьяволы. Северные рубежи»
23.50 «Кремень» драма
02.20 «Той Beststar»
03.30 «Астарлы ақиқат»
04.15-05.00 «Әйел қырық шырақты»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.00 Апта /қаз/ 10.00 Апта (рус)
11.00 «Спорт-тайм»
11.20 «Полицейская служба»
11.40 «Латыннегізді әліпби»
12.00 «Киноман»
12.55 «Зерделі отбасы»
14.00 «Тілсақшы»
14.20 «Әсем әуен»
14.45 К/ф «Біржан сал» 17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Әдебиет пен адамзат»
19.30 «Ел қамы» /тікелей эфир/
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Туржорық»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» теле-хикаясы 57-бөлім
22.45 «Нет-лайк»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ҚР ӘНҰРАНЫ
06.00,03.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро (қайталау)
08.00,23.30 «Әзілдер жинағы»
08.30 Концерттік бағдарлама
10.10 М/ф «Фей»
10.50 М/ф
13.30 «Тылсым әлем»
14.45 «Экстрасенсы детективы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00 Сериал «Ивановы-Ивановы»
20.00 Информбюро
21.15 Сериал «Иффет»
00.00 «Жанкешті ханымдар»
01.00 Сериал «Мехектің өмірі»
01.50 Сериал « Адасқан ғұмыр»
02.30 Х/ф «Отступники»
05.00 «Әзіл студио»

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 22.05 Т/х «Азулылар әулеті»
07.50, Х/ф «Плохие парни»
10.40 Х/ф «Баллистика»
12.40 Х/ф «Выкрутасы»
15.00,21.05 Т/х«Бастық бола-мын»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
17.10, 04.00 Т/х «Элиф»
18.15 Т/с «Балабол-2»
19.20 Т/с «Крепостная»
20.20 Т/с «ИП Пирогова»
21.00 Лотерея 777
23.05 Т/х «Не сдавайся»
23.50 Сериал «Ветер в лицо»
01.00 Т/с «Ультраамерикан-цы»
04.45 «Жеңіп көр»

Сейсенбі - Вторник, 10 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.00,04.20 ҚР Әнұраны
06.05, 17.15 «Көңіл толқыны»
06.30, 14.00, 17.00, 20.00, 00.10 AQPAPAT
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00 «Ниет»
14.10 Т/х «Гайһар»
15.00, 21.30 Т/х «Жат ме-кен»
16.00 «Жан жылуы»
16.25 «Нұр-Tілеу» сұхбат
17.10, 23.25 Т/х «Қазақ елі»
20.35, 01.00 «Ашық алаң»
01. 50 ФУТБОЛ. УЕФА Чем-пиондар лигасы
04.35 «Жан жылуы»

ХАБАР

06.00 М/с «Юху и его дру-зья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00,12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.30 «Дала қырандары»
10.45, 20.10 Т/х «Арманда-стар»
11.15, 21.40 Т/х «Абдулха-мид хан»
12.00 Жаңалықтар
12.30 Елордаға арналған деректі фильм
13.00 Т/с «Свадьбы и Раз-воды»
14.40 Т/с «Разия»
15.00 «Қоғамдық талқылау»
16.00 «Ду-думан»
17.00, 23.20 Т/с «Листопад»
18.30 Т/х «Шашу»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.50 Премьера! Новый курс
21.00 Итоги дня
00.50 «Төрлетіңіз»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 19.40, 00.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и мед-ведь»
09.50, 21.00 Т/х «Қара ниет»
11.00,01.20 Х/ф «Не ври мне»
12.05 сериал «Брак по за-вещанию»
15.30, 22.00 Т/х «Жаза»
18.00 «Bas Times»
20.00, 02.30 «Astana times»
00.10 Т/х «Кешіккен хат»
03.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.40 Т/х «Зәуре»
06.40, 03.15 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «QALAYYM LIVE»
15.45 «На самом деле»
16.50 Т/с «Гончие–5»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВО-СТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Тест на беременность»
22.00, 01.55, 03.45 «П@УТИНА»
00.45 Ночной кинотеатр.
«Операция «Мухаббат»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар(қайталау)
07.30, 01.30 Т/х «Мұңайма,

Нефисе»
08.40, 17.00 Т/х «Жат туы-стар»
09.40 Новости (повтор)
10.20, 21.40 «Морские дья-волы. Северные рубежи»
12.30,23.50 «Кремень» драма
14.40 «Впереди день» драма
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.30 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерные новости
02.20 «Той Beststar»
04.15-05.00 «Әйел қырық шырақты»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 Туржорық
10.30 «Әдебиет пен адам-зат» 11.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 57-бөлім 12.00 «Ел қамы» 13.00 «Шашу»
14.00 «Әсем әуен» 14.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
15.00 «Әсем әуен» 16.00 «Болмыс» ток-шоуы 17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы» 18.00 «Шашу»
19.00 «Диалог» /прямой эфир/ 19.30 «Әсем әуен»
20.30 Жаңалықтар 21.00 «Экорейд» 21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 58-бөлім
22.45 «Әсем әуен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00,03.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро (қайталау)
08.00 «Әзілдер жинағы»
09.10 М/ф «Фей»
11.00, 21.15 Сериал «Иф-фет»
12.30 Сериал «Фазилет ханым»
13.30 «Тылсым әлем»
14.45 «Экстрасенсы детек-тивы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00 Сериал «Ивановы-Ивановы»
20.00 Информбюро
21.45 Сериал «Жанкешті ханымдар»
01.10 Сериал «Мехектің өмірі»
01.50 Сериал « Адасқан ғұмыр»
02.30 Х/ф «Омерзительная восьмерка»
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 22.05 Т/х «Азулылар әулеті»
07.50, 17.10, 04.00 Т/х «Элиф»
08.50 М/с «Монкарт»
09.25, 23.50 Сериал «Ветер в лицо»
10.40,01.00 «Смеяться раз-решается»
12.40, 19.20 Т/с «Крепост-ная»
13.40, 18.15 Т/с «Балабол-2»
15.00, 21.05 Т/х «Бастық боламын»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
20.20 Т/с «ИП Пирогова»
21.00 Лотерея 777
22.40 Айнаонлайн
23.05 Т/х «Не сдавайся»
04.45 «Жеңіп көр»

Сәрсенбі - Среда, 11 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 04.00 Әнұран
06.05, 17.15 «Көңіл толқыны»
06.30, 14.00, 17.00, 20.00, 00.45 AQPAPAT
07.00 «Таңшолпан»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00, 00.40 «Ниет» ток-шоуы
14.10, 22.30 Т/х «Гайһар»
15.00, 21.30 Т/х «Жат мекен»
16.00 Д/ф «Тұлға»
16.35,04.25 «Бір күн»
20.35,00.40 «Ашық алаң»
23.25 Т/х «Қазақ елі»
01.50 ФУТБОЛ.УЕФА

ХАБАР

06.00 М/с «Юху и его друзья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00,12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.30 «Дала қырандары»
10.45, 20.10 Т/х «Арман-дастар»
11.15, 21.40 Т/х «Абдулха-мид хан»
12.30 «Менің тағдырым»
13.00 Т/с «Неслучайная встреча»
14.40 Т/с «Разия»
15.00 «Қарақатпен шай»
16.30 Т/с «Ду-думан»
17.00, 23.20 Т/с «Листо-пад»
18.30 Т/х «Шашу»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.45, 01.45 «Біздің на-зарда»
20.50 Премьера! Новый курс
21.00 Итоги дня
00.450 «Қызық таймс»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 19.40, 00.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и мед-ведь»
09.50, 21.00 Т/х «Қара ниет»
11.00,01.20 Х/ф «Не ври мне»
12.05 сериал «Брак по за-вещанию»
15.30, 22.00 Т/х «Жаза»
18.00 «Bas Times»
20.00, 02.30 «Astana times»
03.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.15 Т/х «Зәуре»
06.40,03.00 «Той заказ»
07.10,18.00 Басты жаңалықтар
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «ҚалаулымLive»
15.40 «На самом деле»
16.50 Х/ф «Гончие-5»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 Главные новости
20.45, 22.50 Т/с «Тест на беременность»
22.00,01.50,03.45 «Пау-тина»
00.40 «Опирация «Мухаб-бат»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар(қайталау)
07.30, 01.40 Т/х «Мұңайма,

Нефисе»
08.40, 17.00 Т/х «Жат туы-стар»
09.40 Новости (повтор)
10.20, 21.40 «Морские дья-волы. Северные рубежи»
15.00 Х/ф «Письма на сте-кле.Судьба»
12.30,23.50 «Кремень» драма
14.40 «Впереди день» драма
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.40 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерные новости
02.30 «Той Beststar»
04.15-05.00 «Әйел қырық шырақты»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Экорейд»
10.30 «Диалог» 11.00 «Бірінші ханым» телехикая-сы 58-бөлім 12.00 «Әсем әуен» 12.45 «Ем болсын» 13.00 «Шашу»
14.00 «Жетісу зертхана-сы» 14.30 Д/ф «Өркениет ғажайыптары» 15.00 «Әсем әуен» 16.00 «Жүрек сөзі»
16.30 «Ауылдағы ағайын»
17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости 17.35 «Ем бол-сын» 18.00 «Шашу» 19.00 «Ұлт пен рух» 19.30 «Кең ауқымда» 20.00 «Қателік» 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Арнайы репортаж» 21.30 Новости 22.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 59-бөлім 22.45 «Әсем әуен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00,03.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро (қайталау)
08.00 Әзілдер жинағы
09.00 М/ф
11.00, 21.00 Сериал «Иф-фет»
12.30 Сериал «Фазилет ханым»
13.30 «Тылсым әлем»
14.45 «Экстрасенсы детек-тивы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00 Сериал «Ивановы-Ивановы»
20.00 Информбюро
22.45 «Жанкешті ханымдар»
01.10 Сериал «Мехектің өмірі»
01.50 Сериал « Адасқан ғұмыр»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 Т/х «Азулылар әулеті»
07.40, 17.10, 04.00 Т/х «Элиф»
08.50 М/с «Монкарт»
09.25, 23.50 Сериал «Ветер в лицо»
10.40,01.00 «Смеяться раз-решается»
12.40, 19.20 Т/с «Крепост-ная»
13.40, 18.15 Т/с «Бала-бол-2»
15.00, 22.05 Т/х «Бастық боламын»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
20.20 Т/с «ИП Пирогова»
21.00 Лотерея 777
23.05 Т/х «Не сдавайся»
04.45 «Жеңіп көр»

Жалғасы. Басы 5 бетте

- Қазақстандық журналистиканың басты проблемаларының бірі – салалық журналистиканың дамымай қалуы, – деп жалғады әңгімесін Нәзия ханым. -БАҚ өкілдерінің басым бөлігі әлі күнге «әмбебаптық» ұстанымнан арылмады. Бұл дегеніңіз – дилетанттық, кәсіби тұрғыда әлсіз болу. Әріптестер таңертең сая-саткерден сұхбат алып, түсте архитектормен кездесіп, кешке шоу-бизнес өкілдерімен өнер саласын талқылайд. Ертесі күні басқа салалардың өкілдерімен кездесулер тұ-рады кезекте. Бір саланы жіті зерттеп, терең меңгеру жоқ. Бұл дұрыс емес. Қазіргі нарықта өз орнын таппағандар бәсекелестік

БЕС ЖЫЛДАҒЫ БЕЛЕС

көшіне ілесе алмайды. Осы орайда, Түркітілдес журналистер қоры салалық журналистиканы дамытуға көңіл бөледі. Түрлі тақырыпқа ұйымдастырылатын шараларда белгілі бір саланың мамандарын медиатренер ретінде шақырамыз. Қазақ қоғамындағы басты мәселелердің бірі – қазақша спикерлер, баяндамашылар, медиа-тренерлер өте аз. Осы олқылықтың орнын толтыру мақсатында Түркітілдес журналистер қорының жанынан Медиа-тренерлер мектебін аштық. Мақсатымыз – кәсіби тұрғыда мықты мамандарды қор өткізетін семинар, тәжірибелік сабақтарға медиатренер ретінде тарту. Нәтиже бар: Британияда PhD докторлық оқыған әріптесіміз Гүлбигаш Омарова бірнеше рет саяси науқандар мен сайлаулар, саяси PR туралы журналистерге семинарлар өткізді. Британияда оқып келген тағы бір заңгер – Халида Әжіғұлова Нұр-Сұлтандағы семинарда жалған ақпараттармен күрес, отандық және шетелдік заңнамалардан хабардар етті. Телевидение саласында бірнеше жылдан бері тер төгіп жүрген әріптесіміз Самал Мейрамқызы Алматы мен Нұр-Сұлтандағы басқосуда «Қарекет» пен «Айтуға оңай» бағдарламаларындағы әлеуметтік мәселелер, журналистің ықпалы, кәсіби қырлар мен адами құндылықтар жайлы айтты. Алда басқа да жобаларымыз бар. Медиа-тренерлер мектебіндегі ұстаздар саны кәсіби шеберлермен толығы ту-сетініне сенімдіміз. Ең бастысы, журналистпен бірге қазақ қоғамын дамытуға мүдделі азамат-тармен бірге жұмыс істеу.

Осы тұста Түркітілдес журналистер қорының жанынан Жас

қалаларына барып келіпті. Ел мен жер көрген жақсы ғой әрі балалардың білім көкжиегі кеңейеді. Сапар барысында балалар командамен жұмыс, көппен тіл табыса білу, алыс жолға шыққанда бір бірімен қамқор, жанашыр болуды көңілдеріне түйіп қайтса, жоба барысында My5 телеарнасына, «Gupca» («Гунча»), «Gulhan» («Гулхан») журналдарының редакцияларында, «Бас-палар үйінде» қонақта болыпты. Сонымен қатар Тәшкеннің төрінде тұрған Төле би кесенесіне барып, Құран бағыштап, бүкіл әлемді қылышының ұшымен билеген мәшһүр қолбасшы Әмір Темірдің кесенесінде болған. Кесенеді Мир Саид Барак, Шахрук, Мран Шах, Ұлықбек, Мұхаммед Сұлтан сияқты ұлы тұлғалардың өткен тарихымен танысыпты. Бұйыртса, Түркия, Әзірбайжанмен бірге Еуропа елдеріне пресстурлар жоспарланған. Мұнымен қоса, Түркітілдес журналистер қоры өскелең ұрпақты өнегелі іске баулу мақсатында түрлі шаралар ұйымдастыруды да қолға алған. Осы орайда 5 кезеңнен тұратын халықаралық деңгейде өтетін «Bilgen-Dara bol» байқауын айтып кетсек болады. Бұл тұрғыда Нәзия Жоямергенқызы: «Елбасының «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласындағы

журналистер мектебі ашылғанын да айта кеткіміз келеді. Мектепте балалар журналистика жанрларымен қатар шешендік өнер, көсемдік қасиет, сөздік қорын байыту, жаңа медиа, оның ішінде әлеуметтік желілердегі белсенділік, сайтқа мақала салу, сурет, аудио және видео жүктеу, YouTube арнасын ашып, ақша табудың жолдарын үйренеді. Жас журналистер мектебінің балалары еліміздегі және шет елдердегі тарихи жерлерге экскурсиялар жасау, редакцияларға пресстурларға қатысып жүр. Жуырда Самарқанд пен Ташкент

басты мәселелерді тақырып ретінде таңдаған байқаудың алғашқы төрт кезеңі республикалық деңгейде болса, бесіншісі халықаралық болады. Оған Қазақстанмен бірге Түркия, Әзірбайжан, Қырғызстан, Өзбекстан, Татарстан т.б. түрік елдерінен 2-11 сынып оқушылары қатысады. Балалар өз ұлттарынан шыққан әрі түркі әлемінің дамуына ықпал еткен тұлғалар туралы жазады. Осының арқасында ұлттың ұлдарын басқа мемлекеттерге танытады әрі балалардың арқасында ересектер де (мұғалімдері, ата-аналары, туыстары т.б.)

бір бірімен етене араласады», – дей келе еліміздегі мектеп, лицей, гимназиялардағы 2-11 сынып оқушыларына арналған тағы бір республикалық байқау жайында да тілге тиек етті. Бұл Жастар жылына арналған «Жас журналистер - байқауы»-2019. Ал байқау «Жастар – елдің болашағы» тақырыбына бағытталып өткізілмекші. Жоспар бойынша жыл сайын оқушылардың бағын сынауға мүмкіндік беретін шара түрлі маңызды тақырыптарға арналатындығын да баса айтты қор президенті Нәзия ханым.

Жоғарыда тілге тиек еткеніміздей, салалық журналистиканы дамытуда «ЕРКІН СӨЗ» шығармашылық байқауының үлесі зор. «Халық банкі» АҚ қаржылай қолдауымен, биыл үшінші мәрте өткізілген байқауға еліміздің түкпір-түкпірінен қаржы тақырыбына жазған 200-ден аса мақала қабылданыпты. «Үздік мақала», «Сайттағы үздік мақала», «Үздік сюжет» аталымдары бойынша сарапқа салынған байқаудың биылғы жүлде қоры – 4 000 000 теңгені құрағанын айта кетейік.

Аталмыш байқауда 12 журналистің бағы жанып, жүлдегерлер қатарынан көрінді. Бас жүлдегер атанған үш журналистке – 700 000 теңге сыйақы берілсе, бірінші орынды қанжығасына байлаған үш қаламгер 300 000 теңгені иеленді. Екінші орынға іліккен үшеуге 200 000 теңге, қалған үш журналист үшінші орынға лайық деп табылып, 100 мың теңге ақшалай сыйлықты қанағат тұтты.

«Түркітілдес журналистер қоры» Қоғамдық қорының президенті Нәзия Бейсенованың айтуынша, бұл байқау әлі де жалғасын таба бермек.

«Еркін сөздің» биылғы жеңімпазы атанған Ришат Асқарбекұлы ФБ парақшасында: «Бұл байқау қаржы тақырыбына жазатын қазақ тілді журналистердің қалыптасқанын байқатты. Мұндай байқаулар салалық журналистикада болуы тиіс өзара бәсекелестікке, терең ізденіске жол ашады. Ал өз миссиясын адал әрі табандылықпен атқарып жүрген Нәзия Жоямергенқызы тағы да абырой биігінен көрінді. Ұйымдастыру, қаржы табу, жауапкершілік алу оңай емес. Бұл шаруаны тоқтатпаңыз! Тек сәт-тілік тілеймін», - депті.

РАСЫНДА да осындай қоғамға пайдалы жобаларды ойлап тауып, оны іс жүзінде жүзеге асырып келетін Нәзияның еңбегі өлшеусіз. Бес жылда осындай жетістікке жеткен «Түркітілдес журналистер қоры» ҚҚ әлі талай асуларды бағындыраы сөзсіз. Ал арқалағандары алтын, жегендері жантақ журналистердің жарқын жобалары жалғаса бергей. Озық ойлап, еркін сөз айтатын қазақ журналистері көп болсын.

С. ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ.

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫ – 175 ЖЫЛ

ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ АҚЫНЫ

«Алдағы жылы Абай Құнанбаевтың туғанына 175 жыл толады. Осы айтулы датаны біз тұтас ел болып, мемлекеттік деңгейде атап өтуіміз керек. Біз үшін бұл мерейтойдың маңызы ерекше. Тарихи датаны ақыл-парасатпен, салиқалы деңгейде өткізуге баса мән беру керек. Негізгі мақсат - дана Абайдың тағылымын жастардың санасына сіңіру, ұлы тұлғаның ой-толғамдарын кеңінен дәріптеу. Үкіметке Абайдың мерейтойына қажетті шаралар әзірлеуді тапсырамын», - деп атап көрсетті Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы.

Қазір елімізде осы мерейтойға байланысты әзірлік шаралары жаппай жүргізілуде. Ұлы ойшыл Абай (Ибраһим) Құнанбайұлы 1845 жылы Шыңғыс тауды жайлаған Тобықты руында дүниеге келген. Дереккөздерге сүйенсек, Абайдың өмірі мен шығармашылық мұрасын зерттеу шын мәнінде Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы мақалаларынан басталды деуге болады. Мәселен, Ахмет Байтұрсынұлы 1913 жылы «Қазақ» газетінде басылған «Абай – қазақтың бас ақыны» атты мақаласында «Одан асқан бұрыңғы-соңғы заманда қазақ баласында біз білетін ақын болған жоқ» – деп Абайды аса жоғары бағалаған екен.

Ұлы ойшылдың көзі тірісінде жарық көрген шығармалары көп емес. Яғни, ақынның өз қолжазбалары сақталмапты. Шығармалары түгелдей дерлік Мүрсейіт Бікеұлының қолжазбалары арқылы жеткен екен. 1909 жылы Санкт-Петербургте басылған Абай өлеңдерінің жинағында ақынның жүз қырықтай өлеңі, сондай-ақ, «Ескендір» мен «Масғұт» поэмалары еніпті. Бұл тұңғыш жинақты Кәкітай Ысқақұлы мен Абайдың баласы Тұрағұл дайындап, бастырып шығарған екен. Сондай-ақ, Кәкітай Ысқақұлы бірінші болып ақынның өмірбаянын жазыпты. Ал Мұхтар Әуезов Абайтануды дербес ғылым саласы дәрежесіне көтерді. Ол «Абай жолы» эпопеясымен ұлы ақын, ағартушының алып тұлғасын дүниежүзі оқырмандарына танымал әдеби бейне қатарына жеткізсе, ғылымда да сондай күрделі еңбек атқарды. Әсіресе, Абай шығармаларының екі томдық толық жинағы осы салаға қосқан елеулі үлесі болып саналады.

Зарина СӘКЕНОВА, Талдықорған қаласындағы №21 орта мектебінің қазақ тілі және әдебиет пәнінің мұғалімі.

БАЙҚАУ

«ЖАСТАР ЖЫЛЫ» АЯСЫНДА АҚИЫҚ АҚЫН, ІРІ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ, САРАБДАЛ ЖАЗУШЫ, АТЫ АҢЫЗҒА АЙНАЛҒАН СӘКЕН СЕЙФУЛЛИННИҢ ТУҒАНЫНА 125 ТОЛУЫНА ОРАЙ С.СЕЙФУЛЛИН АТЫНДАҒЫ АЛМАТЫ ОБЛЫСТЫҚ ӘМБЕБАП КІТАПХАНАСЫНЫҢ ҰЙЫМДАСТЫРУЫМЕН «СЕН СӘКЕНДІ БІЛЕСІҢ БЕ?» АТТЫ ҚАЛАЛЫҚ БАЙҚАУ ӨТТІ.

СЕН СӘКЕНДІ БІЛЕСІҢ БЕ?

Үш кезеңнен тұратын байқауда үміткерлер Сәкеннің өлеңдерін жатқа оқып, прозалық туындысын жұртшылық назарына ұсынып, автордың өмірі мен шығармашылығына қатысты сұрақтарға жауап берді. Сайыс қорытындысы бойынша, Ө. Жолдасбеков атындағы экономика және құқық академиясының 1-курс студенті Ниет Шахар «Қазақ әдебиетінің ақсұңқары» номинациясы бойынша үздік деп танылса, Талдықорған гуманитарлы-техникалық колледжінің студенті Бақытгүл Тұрсын «Көркем сөздің шебері» номинациясында ерекше актерлық шеберлігімен көзге түсті. «Сыр сандықты ашып қара» номинациясы бойынша Талдықорған агротехникалық колледжінің студенті Елдар Сейтханов марапатталып, ақын шығармашылығын жоғары деңгейде паш етті. Байқаудың бас жүлдесін Ө. Жолдасбеков атындағы экономика және құқық академиясының 1-курс студенті Ажар Жексембай қанжығалап, жүзден жүйрік деп танылды.

Қаламыздағы алты оқу орнынан жиналған барлық қатысушыға Алғыс хаттар мен арнайы сыйлықтар табысталды.

М. ҚУАНДЫҚ С.Сейфуллин атындағы облыстық әмбебап кітапханасының баспасөз хатшысы

I. ҚЫРҚЫМ

із жайлауға жүк мәшинесінің қорабында әндетіп жеттік. Өсіресе ағам қатты қуанды. Өзі ән бастап, тап бір опера әншісіндей қолын ары-бері сермеп, дауыстай шырқаған-ды. Әйелдердің: «Әй, шешек, қазір көлік бір секірсе, ұшып кетесің ғой! Ұстан!» - дегеніне күле қарап, тіпті де доғарған жоқ. Мәшине ойлы-қырлы жолда қанша мөңкісе де, тұрған жеріне дік етіп қос аяғымен түсіп, бәрін таң қалдырды. «Мына шешек циркаш боп кеткен бе?!» - деп әйелдер тандай қағып, артынша ілесе шырқап кеткендерін өздері де сезбей қалды. Тіпті кейбіреуі: «Баяғы қалқоз кезінде қырқымға осылай әндетіп барушы едік. Қайран заман-ай...» - деп күрсініп те жіберді.

Әдемі төте ғана ұяң жымыиып, өнге қосылмай, бір бұрышта отырды. Ағамның сол жаққа қайта-қайта қарағыштағанын мен де сездім, жұрт та бақады. Бауырымның мұнысын жақтырған жоқпын. Өйткені, әдемі төте туралы жұрттың пыш-пыш сөзін естігенмін. Ағам қалайша хабарсыз? Құлағы шалмауы мүмкін емес.

Қалдыбай қойшы бәрін дайындап қойыпты. Мен әдемі төтеге, әйелдерге тамақ дайындауға көмектесетін болдым. Қалдыбайдың өзім құралпы Мәкен есімді баласы екеуміз өзеннен су тасып, отын жарып, отардан күніне бір қой сойып тұруға тиіспіз. Өттең, жайлаудың бұл қойнауына жарық жетпепті. Әйтпесе, Қалекен отарындағы сегіз жүз қойды жігіттер бір-екі күнде-ақ қырқып бітірер еді. Электр қайшы біреу ғана, оны сылқым Сайлау келгеннен-ақ иеленіп алды. Моторға жанармай құйып, біліктерін майлап, ұзақ дайындалды. Өзге жігіттердің бәрі бір-бір қырықтықты қайрап алып, түстен кейін қой құрқуға кіріскен.

Мәкен екеуміздің жұмысымыз да дереу басталды. Әй, су тасу дегенің бір азап екен! Екеуміздің де бойымыз аласа. Бөшкеге су толтыра сала, әрдегі қосқа қарай екпіндей жүгіреміз. Сәл тежелсек, ауыр бөшкенің салмағымен кері домалауымыз мүмкін. Өуелі қызық көріп, өрге гүжілдей ұмтылған көліктің дыбысын салып жүріп тасып едік, тез шаршайтынымызға көзіміз жетті. Одан гөрі қанша мықтындасаң да, үн-түнсіз көтерген жақсы. Өмірі тоймайтын қара қазанға кемі үш бөшке су тасып біткесін, отын бұтаймыз. Қатты кепкендерін тізеге сарт ұрып сындырып, бір-бірімізге күштілігімізді дәлелдемек боламыз.

Мал баққан әрбір адам сияқты, Қалекеннің де қолы қаттылау екен. Өз қойларының біреуін сойғызған жоқ. Отарына көбірек қой қосқандардың бір-бір ісегін алып ұрды да отырды. Бауыздап береді, біз соямыз.

Қырқымшыларға бесін шай апарып едік, Сайлау кешікті. Баығысынша моторының асты-үстіне түсіп жүр екен, ешқайсымыз мән бермедік. Ол келгенде, жігіттердің алды үш кеседен босатып, маңдайлары жіпсі бастаған. Сайлау жұрттың өзін күтпей шайға кірісіп кеткенін айтып, мұрнының астынан міңгірлеп алды да, шетке отырды. Әдемі төте қалайы кесеге шайды мейімледете құйып апарып беріп еді, көзінің астымен жақтырмай бір қарады. Қантын араластырмастан аузына тақай берді де, кесені лақтырып жіберді.

— Мынауың ыстық қой-ей, әкең! — деп әдемі төтені балағаттап салды.

Күтпеген жерден ағатайым орнынан ытқып тұрып, Сайлауды бір тепті.

— Қыз балаға неге ауыр сөз айтасың, а?! Жағынды айырамын қазір, сөзінді қайтып ал! — деп тепсініп тұр.

Үлкендер араласпағанда, қып-қызыл төбелес басталар еді. Сайлаудың дұрыс істемегенін әрең ұқтырып, екеуін зорға татуластырды. Әдемі төтеге қарасам, тістеніп алыпты, жүзі сұп-сұр. Сүйкімділігінен із жоқ.

— Сүмелек, маған айғайлайтын кімім едің сонша? Жаныңды бақ! — деп бұрқылдасын келіп. Әйелдер оны да әрең тыныштандырды.

Кешкісін бәрі түк болмағандай, қайтадан өнге басты. Қалдыбай қойшы бас шайқап қояды. «Мына атаңның аузы өңшендерде биттей ұят болса қані? Жаңа ғана бірін-бірі атарға оғы болмай отыр еді, енді тіпті құшақтасып ән айта қалыпты ғой. Осы күнгі жастарды түсінбеймін. Бөрінің бөлтірігіндей ырылдасы да тез, ауыз жаласын дос болуы да тез. Береке жоқ істеген ісінде. Мына Сайлау деген қу қой қырыққаннан гөрі, моторды майлыішектей қой айналдырды. Ал анау қызды айтамын, жаңа ғана аузынан ақ ит кіріп, көк ит шығып еді, енді өзі төбелестірген екі жігіттің ортасында жетісіп отыр» деп сырттап тұрып, бәйбішесіне біраз күңкілдеді. Бәйбішесінің:

— Осы қызды неменеге алдырдың, қыр-қымшылардың тамағын өзім-ақ пісіріп берер едім ғой... — дегеніне:

— Шешесі емес пе қосып жіберген... «Қойынды қырқысатын ешкім жоқ үйде, тым болмаса тамақ жасауға көмектессін» деген, — деп қайырды.

Мен ағамды білетін болсам, біреуге ара түсетіндей ерлігі жоқ сияқты еді. Жасы отыз бірге

келсе де, әлі үйленбей жүргенін сол жасықтығынан көремін. Өзінің түр десе түрі бар, бой десе бойы бар, бірақ кісі бетіне тура қарап сөйлей алмайтын болбыр. Басқа-басқа, дәл осы ағам ұқсағым келмейді. Мектеп бітіріп, үйде түк тындырмай, қол құсырып жатқаннан жаман ештеңе көргенім жоқ. Менің көзіме ағам еш мақсаты жоқ, ешкімді жақсы көре алмайтын, ешкімге жақсылық жасай алмайтын адам болып көрінеді. Шешемнің «осы байғұс өмірден үйленбей-ақ өтетін шығар» дейтініндей де бар.

Бүгінгі мінезі мені қатты таң қалдырды. Өуелі шырқап ән айтты. Аузынан ән емес, сөз әрең шығатын адамның бұл қылығы ерсі көрінеді екен. Дегенмен даусы тәп-тәуір. Ал әдемі төте үшін ара түскені ше? Шынында да сылқым Сайлауды төрт бүктеп жіберетіндей арқаланып шыға келгенін айтатын дағы. Жанымызда жүрген адамның қандай қасиеті барын байқамайды екенбіз ғой.

Қырқымшылар ерте тұрды. Мәкен екеуміз шаруамызды тез тындырып, өзенге шомылдық. Қостан сәл төменірек тұсына тас тасып, шыммен бекітіп, көлмек жасадық. Белімізден сәл асатын тереңдікке кезек сұңғып, су астында бір-біріміздің аяғымыздан тартып мәре-сәреміз. Тау суы суық-ақ, екеуміз жағаға шығып, тас үстінде тісіміз-тісімізге тимей сақылдап отырсақ та, әңгімеміз таусылар емес. Бір кезде Мәкен: «Мәссаған, ана-ны қара!» — деп ер жақты нұсқай қалды да, сақ-сақ күлген бойы суға секірді. Қарасам... әдемі төте белуарына дейін жалаңаштанып алыпты, өзеннің тайызданған тұсына талтайып тұрған күйі жуынып жатыр екен. Екі қолымен суды кезек іліп алып, кеудесін ысқылайды...

Көзіміз бақырайып кетті. Ұялып та тұрмыз, бірақ қарағымыз да келе береді. Әдемі төте бізді көрді, сонда да айылын жиған жоқ. Қайта жалаңаш кеудесімен бізге молынан бұрылды да, сұқ саусағын шошайтты. Біз тастың тасасына зып бердік.

Әдемі төте асықпай жуынды, сосын киімімен желпініп біраз отырды. Біз тасадан сығалап тұрдық.

— Бір ұятсыз төте екен! — дедім ақыры. Сонда да ұрланып қарай беремін.

— Мәссаған, өмірімде бірінші рет көрдім. Күзде мектепке барғанда балаларға айтып, көздерін тас төбесіне шығармасам! — Мәкен мұрнын қулана тартты. — Сенің ағаң осындай қызға ара түсіп жүр, ә-ә... «Жеңген» сұлу екен...

Мен өрттей қызардым. Бір сәт осы төтенің біздің босағадан аттап, келін болып түскенін елестеттім де, өз ойымнан өзім шошып кеттім. Қой, құрсын, беті аулақ!..

Төртінші күні түсте жауын жауды. Ол бізге жақсы болды. Жұрттың бәрі киіз үйге жиналып, бірі ұйықтап, екіншісі әңгіме бастап, екі-үшеуі карта ойнауға кіріскенде, біз жауын астында жүгіріп жүрдік. Жайлаудың жауыны қандай рақат! Жып-жылы. Мәкеннің күшігі бізбен қоса жүгірді. Жауын толастағанда, сайдағы өзеннің қарақошқылданып, суы көбейіп, асып-тасып жатқанын көрдік. Сылқым Сайлау таяздау тұсына тұра қалды да, түртініп қалып, жағаға қос алақанымен аппақ балықты лақтырып жіберді. Бәріміз тайлы-тұяғымызбен өзенге ұмтылды. Аз уақытта тегін олжаға қарық болдық та қалдық. Су қатты лайланғанда, балықтар таязға ұйлығысады екен. Бізге одан артық не керек! Патшабалықты майға қуырып жеп, сол күні көңіл-күйіміз ерекше көтеріңкі болды.

Қойлардың жүні кепкенше күтетін болғанын, қас қарайғанда доп қудық. Ұятсыз төте бізді отын бұтауға шақырмаса, Мәкен екеуміздің қайырылар түріміз жоқ еді. Аланды қимай, қосқа беттедік. Тамақты мезгілінен ерте ішіп, қырқымшылар жата-жата кетісті. Ескі киіз үйдің ішін темекі түтіні кернеп алыпты. Қолқам ашып, жай таппадым. Ай жарық екен, жалғыз өзім өзен жағасына тарттым.

Өзен манағы долы мінезінен айырылып, жуа-сып қалыпты. Дегенмен әлі тұнық қоймаған. Ай сәулесі әр толқынына ілесе шағылысып, көзді арбайды. Айналада бір керім тыныштық бар. Тоқ қойлардың жатуға ыңғайланғандағы ың-ыңқ дыбысы мен күштің шәуілдегені ғана әредік естіледі.

— Е-ей, қияли, жүрші, жүрші бері!

— Не боп қалды?

— Өткен жолғы киноның екінші сериясын көресің бе? — Мәкен сылқ-сылқ күледі.

Түк түсінсем бұйырмасын! Қайдағы кино?

Теледидарға тоқ беретін моторды Сайлау электр қайшыға пайдаланып жүрмеп пе еді?!

— «Жеңген» қандай адам-ей, а?! Жүр тез! Кетіп қалады әйтпесе.

— Қандай жеңгені айтып тұрсың?

— Бассаңшы аяғыңды! Барған соң көресің ғой. Үніңді шығарма. Тегін кино! Түнеукүнгі киноң жолда қалсын! Бұл... — Мәкен басын қасып тұрып ойланды. — Бұл — «боевик»!

— Біреулер төбелесіп жатыр ма?

Ағам тағы да ұятсыз төте үшін төбелесіп жатыр екен деп қорқып кеттім.

— Ақымақ, еркек пен әйел төбелесіп жатыр!

Демімізді ішке тартып, алға бастық. Не де болса көргім келіп өліп барамын. Өзенді құлдап, бір төбеден айналғанымызда, екі-үш шырша көрінді. Енді жер бауырлап жылжуға кірістік. Ай жарығына алдымен ұятсыз төте шалынды. Шырша түбінде олпы-солпы киімдерін түзеп, қобырап кеткен шаштарын саусақтарымен тарақтап отыр екен. Жанында... сылқым Сайлау. Ол да үсті-басын қаққыштап, ара-арасында ұятсыз төтені сүйетіндей ұмтылып, ақыры жабыса кеп отырды.

Мәкен кері қайтуға белгі берді. Жаудан тіл алып қайтқан барлаушыларша кері жылжыдық. Қаным қайнап, ызадан жарылардай ашуланып келемін. Өзен жағасына жетіп еңсе тіктегенімізде: — Сен «фильмнің» соңын ғана көріп қалдың. Мана мен келгенде, олар ешкімге қарауға шамасы жоқ, қатты «дос» болып жатыр екен, — деді Мәкен. Оның сөзін тыңдауға еш құлқым жоқ еді. Мәкен менің күйімді түсінгендей болды.

— Өншейін сені көрсін деп ертіп екепкенім ғой. Ағаңа айт, бұл төтеге жоламасын. Ұятсыз төте ол. Кеше — Наушамен, бүгін Сайлаумен құшақтасты. Мен кеше саған айтпап едім. Келгелі бері соны аңдып жүрмін ғой... Өткенде суға жалаңаш шомылған күннен бері... Ағаң ол үшін төбелеспей-ақ қойсын.

Қосқа келсем, ағам қорылдап ұйықтап жатыр екен. Аяғынан бір тептім. Ағам атып тұрды. Не болғанын түсінбей, аяғын ауырсынып біраз отырды. «Жүр!» дедім ишарамен. Түсімді әдейі суыттым.

Ағам екеуміз бұқпантайлап төбеге өрлегенімізде, Сайлау мен ұятсыз төте құшақтасып келе жатты. Жата қалдық. Олар бізді көрген жоқ.

Қырқым біткен күні түстен кейін жолға шықтық. Әйелдер ән бастады. Ағам қосылған жоқ. Жұрттың кеу-кеуіне үнсіз бас шайқады. Ұятсыз төте Сайлау мен Наушаның ортасында отырып өнге қосылды. Екеуіне көздерін кетсе төңкереді. Мен ағамды аяп отырдым...

II. ТӨРБИЕ САФАТЫ

— Құрметті ата-аналар! Мен сіздермен бүгін алғаш рет жолығып отырмын. Өздеріңіз білесіздер, бұл мектепке жақында ғана ауысып келдім. Мектеп мүдірі маған бірден осы сыныптың жетекшілігін тапсырды. Енді...

Сөзін тәп-тәуір бастаған сияқты еді, тез мүдірді. Қарсы алдында өзіне сынай қарап отырған бірі жас, бірі жасамыс жандардың мысы басып кеткендей.

— Айта бер, қызым, тыңдап отырмыз.

— Иә, қысылма.

— Сені тыңдауға келдік емес пе?

Сәл жөткірініп алып, сөзін жалғады.

— Жалпы... маған балаларыңыз ұнады. Ел-гезек, еңбекқор, білуге құштар... Әрине, бәрі де емес. Мысалы... Сүйіндік, Ақеділ, Қатшабек...

— Қарағым, олардың бәрі саған қайыната емес пе? Аттары сен түгілі, біз атамаймыз.

Мұғалима ағаттық жіберіп алғанын тез ұғып, қызарып кетті. Жас келін екенін, ауыл үлкендерінің атын атауға болмайтынын ұмытқаны қалай? Шешесі құлағына құйып-ақ жібермеп пе еді...

— Кешіріңіздер, мен әдейі айтқан жоқпын...

— Әй-и, Күлпән-ай, ескерту жасамасаң бір жерің ауыра ма? Ол мұғалім ғой, айта беруіне болады. Жорналдың бетінде бадырайып жазылып тұрса, атамай қайтпей? Өзің қайынағаларыңның атын күнде тергеп жүргендей-ақ, тегі...

Күлпән апай өзін аузынан қаққан апаға күлімдей қарады. «Ой, төте-ау, біз осы ауылдың өзінікі болып кеттік қой, ешкім кізе арта қоймас. Қайта біз атын атасақ, қасына «ата» мен «ағасын» қосамыз ғой» дегеніне бәрі күліп алды.

— Түк етпейді, балам, жалғастыра бер.

Жақсы сөз жас ұстаздың жанын жадыратты. Өуелі балалардан өзі байқаған жақсы қасиеттерді сөз етті. Журналға қайта-қайта қарап, оқушылардың тегін айтып қоймауға тырысып, барын салды. Мұнысы жиылған жұртқа шын-ақ ұнады. Сәлден кейін мұғалима бұл ауылдың ежелгі тұрғынындай есіле сөйлеп, лебіз алмасып, еркін көсіліп кетті.

— Балаларыңызға ара-тұра ақша жинатып жатқанымызды да кешіріңіздер. Ауылдық жерде демеуші табу қиын, — дегеніне:

— Оған қысылма, қызым.

— Қайта бұрынғыдай емес, қазір ақша сұрауды азайттыңдар ғой. Бұрын қит етсе, екі жүз-бес жүздеп қалтаны қағып тұратын.

— Қашан ақша сұратып едің, қалқам? Мен тіпті ұмытып қалыппын, — десіп, жұрт біраз дабырлап барып басылды.

— Бүгін сіздерді жинап, дұрыстап танысып алғым келді. Байқауымша, бір қыздың анасы ғана жоқ сияқты. Ол кісі мана келе алмайтынын айтқан. Сондықтан сөзімді жерге тастамай, бір кісідей жиылып келе қалғандарыңызға да рахмет. Алда да дәл осылай түсінісіп жұмыс істейтінімізге сенемін, — деген еді, жұрт тағы біраз даурықты.

— Ой, айналайын, біз ата-аналар жиналысына келмегелі қай уақыт?

— Баламыздың қалай оқып, кімдерден оқып жүргенін ұмыттық қой.

— Бүгінгінің баласы да бұрынғыдай емес, — деп дабырласты.

— Қалқам, мына келіп отырғандардың жар-тысынан астамы балалардың туған өке-шешесі емес, ата-әжесі. — Күлпән апай мол денесін шалт бұрып, арттағыларды нұсқады. — Қазір туып-туып, тастап кете беретін болды ғой біз бейбаққа. «Қаладан қай күні керек екен?» — деп олардың жолына қарғаларымен бірге біз де қарағыштаймыз. Қайта сен бізді осылай жиі-жиі бас қостырып тұр. Немерелеріміздің қалай оқып, не үйреніп жүргенін біле жүрейік. Оқымаса, тіліңді алмаса, жасырмай айт. Жандарын шығарамыз!

Көпшілік тағы да қауқылдасып, қуаттап алды.

— Менің де осы тақырыпқа тоқталғым келіп тұр, — деді мұғалима.

Аузына сөз салып берген Күлпән апайға ырзалығын көзімен аңғартты. — Балалардың бәрі «беске» оқуы мүмкін емес. Бірақ араларында мүлде оқымайтындар да бар. Айған деген бала кітап бетін ашпайды. Сіз мамасысыз ғой, сіре, Баланыз киіміне де қарамайды.

Артқы парталардың бірінде жұрт көзіне түспеуге тырысып, бүкшиіп отырған әйел жасқаншақтай бас изеді. Көзін тез тайдырып, әңгіме мүлде басқа біреуге айтылып жатқандай керенау күйге көшті.

— Байқауымша, Айған талапсыз бала емес. Бірақ... өзі арманшыл ма... қиял...шыл ма... — «Қияли» деп қала жаздап, жұрнақты дұрыс жалғап үлгерді-ау, әйтеуір. — Сабақ үстінде терезеге қарап ойланады да отырады. Кейде тіпті сабақта отырғанын да ұмытып кетеді.

— Е-е-е... — Жұрттың жартысы ыңыранды, сол ыңыраныстарында үлкен мағына барын ұқтыра ыңыранды.

— Ол өзі туғаннан сондай! Әй, сөз ұқпайды-ау, ұқпайды! Күнде кешкісін қасына отырып, сабағын қадағалайтын адам мендей-ақ болар. Миземейді, тіпті миземейді! Әкесіне тартқан өлік! Маған тартса, жұлынып тұрмас па еді, берместі тартып алып!

— Саған тартпай-ақ қойғаны жақсы! — Күлпән апай әйелге ызалана қарап, шаңқылдай жөнелді. — «Сабағын қадағалаймын» дейді ғой жаманқатты! Сенің балаларға қарайтын уақытың бар ма өзі?!

— Менің балаларымды сіздер бағып беріп отырған жоқсыздар! Ал мен қараймын, неге қарамаймын?! Кеше кигізген шалбарды бүгін іске алғысыз ғып келеді. Жемір бір! Сор болды басыма! — Айғанның шешесі партаға бетін басып отыра кетті.

Кенет нілдей бұзылған жиналыстың бұдан кейін берекесі кірген жоқ. Мұғалима білетін ақылын айтып, бәрінің көңілін табуға тырысып жиналысты аяқтады. Айғанның шешесіне баласын қатты-қатты тапсырды. «Өлік, сор деген сияқты ауыр сөз айтпаңызшы. Ол бала ғой, жанын ауыртпаңыз» деді шын өтініп.

Күлпән апай жұрттың соңын ала шықты. Мұғалиманы дәлізге жібермей тоқтатып, сыбырға көшті.

— Бүкіл ауылды лайлап бітті бұл құрыған! Оған сөзіңді қор қылма. Күйеуі қалаға мал табуға кеткенде істемейтіні жоқ. Бүкіл ауданға өйгіленді. Бүгін жиналысқа қай бетімен келді екен?! Түк болмағандай отырды ғой. Әй, бұл ма, бұл!..

Төртінші тоқсанның жұмысы жеткілікті. Мұғалима көп отырып қалғанын енді аңғарып, үйіне құстай ұшты. Күйеуі келгенше тамақ жасап үлгеруі керек.

Көктем кеші тамылжып тұр. Қыстың бар ауыртпалығы артта қалып, дүние біткен өмірге құлшынып тұрған бір ғажап шақ. Жапырақ жайып жасанып алған ағаштар жел ыңғайымен жай тербеледі. Шағын бақты кесіп өтетін осы жалғызаяқ жолды мұғалима жақсы көреді. Қысы-жазы жанға жайлы бір тыныштық бар мұнда.

Дәл құлақ тұсынан сақылдаған арсыз

күлкі естілгенде, мұғалима селк ете қалды. Оң қапталдағы теректің біріне Айғанның шешесі сүйеніп тұр екен. Өле мас. Арақтың иісі алыстан мұқизиді. Бүгіле берген тізесін тіктеуге тырысып көрді де, әйел жалп етіп құлады. Мұғалима іркіліп қалғанын кеш аңғарып жүре бергенде, әйел күтпеген жылдамдықпен орнынан атып тұрды. Алдын кес-кестеді. Бармағын шығарып, мұғалиманың дәл көзіне тақады.

— Көріп тұрсың ба, қаншық?! — деді барқыраған дауыспен. — Көріп тұрсың ба?! Мә, саған! Мә, саған тәрбие! «Балаңа қарамайсың» дейді ғой.

Мұғалима айналып өтпек болып еді, әйел білегінен шап берді. Шошайған бармағын екінші көзіне тақады.

— Мә, саған! Дәнішпансыған салдақы! Сенің тәрбиенің бар ғой, иә, сенің тәрбиенің... түкірдім! Мә, ал тәрбиенді!

Бармағымен көзін нұқып-нұқып жіберді. Мұғалима не істерін білмеді. Жалтарып кете қалғандай жол да кең емес.

Әйелдің бет-жүзі әлем-тапырық. Көздері шатынап кеткен. Есірік бұғандай селкілдеп, езуін көпірте тістеніп, мұғалиманың білегін қыса түсті. Ата жауын көргендей құтырды.

— Есалаң! — деді айқай салып. — Үлгілі келін болып көріңгісі келеді тағы! Осы ауылдың өңкей көрі-құртаң, шал-шауқанының алдында мені жер қылғаныңа жетісп жүрсің ғой, иә! Көрсетемін саған тәрбие дегеннің қандай болатынын!

Қорғанбаса, мына әйелдің өз бетін шие-дей қылатынына мұғалиманың күмәні қалмады. Әйелдің қолын қағып жібергенінше, бетіне шапалақ шарт ете қалды.

— Сарыауыз балапан, маған қол жұмсағың келеді, ә-ә-ә!

Мұғалима көдімгідей ауырсынып қалды. Шым етіп ашып кеткен жағын ұстап, өң-түсін айыра алмай біраз тұрды.

Әйел жың қаққандай билеп жүр. Аңырып тұрған мұғалиманың көзіне бармағын тақай қалады да, қайта билеп кетеді. Етегінің жалп-жалп ашылғанына да қарайтын емес. Тоқтай қалып, ырс-ырс демалып, төмен жаққа қарап айқай салды:

— Қалта-аш, мына қаншықтың көзіне көк шыбын үймелеттім, қарашы!

Мұғалима сонда ғана аңғарды, осы ауылда «мәңгі мас» атағы бар Қалташ деген кісі бақтың шетінде қалтақтап кетіп барады екен. Қолында шишасы бар. Әйелдің даусына мойнын еріне бұрды да, ішегін тарта, сылқ-сылқ күлген адамның кейпімен бүктеліле қалды. Іле тіктелгенсіп, қолын сілтей салды.

Мұғалима жан-жағына алақтай қарады. Тірі жан көрінсе-ші! Қатты қорыққаны сонша, даусы да шықпайды. Шегіне берді. Кері қашпаса, құтылатын түрі жоқ. Ұмтыла берген әйел дәл осы сәтте жалп етіп құлай кетті. Айдай әлемге аймандай болып жатыр. Ырқ-ырқ күледі.

— Тойсаң, кет! — деді сосын шаптығып. — Енді көзіме түсуші болма! Өлтіремін тура!

Мұғалима қаша жөнелді. Үйіне жеткенше жүгірді. Біз өкшесінің бірі сынып, текіректеп қалғанына да қараған жоқ. Жұмыстан жаңа келіп, етек-жеңін қаққылап есіктен аттай берген ерінің құшағына еңіреген күйі құлады.

— Мен оған «балаңды қара» деп жүрсем... — деп егілді.

— Мен оған «сабағын оқыт, дәптеріне қара» деп жүрсем... — деп өксіді.

— Мен оған «киімін дұрыстап кигіз» деп жүрсем... — деп жылады.

Күйеуі күлді. Жай ғана күлді. «Неғұласың оған көз жасыңды қор ғып?» деп қайырды.

Жарты айдан кейін бүкіл ауыл жиылып, Айғандарды отбасымен көшіріп жіберді.

III. ҚОҢЫРАУ

- Сәлеметсіз бе? Қа-а-лыңыз қалай?

- Сәлем... Бұл кім екен?

- Мен ғой... Танымадыңыз ба?

- Жоқ, танымадым...

- Шың танымай тұрсыз ба? Әйеліңізден қорқып, нөмірімді телефоныңызға сақтамаған болып тұрсыз ғой, демек...

- А-а, Алтыншаш, сен бе едің? Немене, жылап тұрсың ба?

- Жоқ!.. Иә, жылап тұрмын... Сіз бұл жолы үндемеңізші. Құдай үшін үндемей тыңдай беріңізші! «Телефонымның ақшасы кетеді» деп те қорықпадың, «маған қайыра қоңыраулатыңыз» деп және өтінбеймін, тек тыңдасңыз болғаны.

- Алтыншаш-ау, не болды? Тыныштық па?

- Үндемеңіз дедім ғой сізге! Жігіт болып бір рет үнсіз қалуға болмас па?

...Мен жұмыстан шығып қалдым бүгін. Шығарып тастады. Демалысым бітіп ертелетіп барсам, бастықтың қабылдау бөлмесіндегі қыз жұмысқа да, бастыққа да кіргізбей қойды. «Сіз бен компания арасындағы келісім-шарт ұзартылмайтын болды. Бастық «кіріп әуре болмасын» деді» деп үзіліп тұр. Телсініп есікке жақындала-ақ қалған едім, хатшы қыз кес-кестеп жолатпады. «Сотқа беремін. Адам тағдырымен ойнаудың қандай екенін көрсетемін!» дегеніме:

- Мейліңіз! Сіздің қолыңызға хабарламаны бір ай бұрын бергенбіз, — дей салды немқұрайлы.

Өзімнің де сорым бес елі. Өткен жылы

босануға кеткен әйелдің орнына қабылданғаным сонда ғана есіме түсті. Демалыс алдында келісім-шарттың мерзімі біткені туралы хабарлама алғаным да шын. Онда несіне өкінемін? Кілт бұрылып, шығып жүре бердім. Баратын жерім бар сияқты, бойымды тік ұстап, бізекшемді тоқылдата ұзай бердім. Ішім өртеніп бара жатыр.

Бәріне өзім кінәлімін. Жо-оқ, мен ғана емес...

Сіз тыңдап тұрсыз ба?

- Иә... иә...

- Ара-арасында жөткірініп қойсаңыз, сол жетеді. Ішімді біреуге ақтарып алуым керек, әйтпесе құсадан өлемін. Сіз адамша тыңдай алады деп...

- Болды, жыламаңыз. Өмір ғой бәрі...

- Үндемей тұрыңызшы! Өтіндім ғой! Жылап алайын да... ...Тұра тұрыңыз, көзімнің жасын сүртіп жатырмын. Міне, жымидым! Күл-л-л-дім! Бәрі жақсы, бәрі керемет!..

«Өмір ғой бәрі» дейсіз... Сол өмірдің неге менің басымды игенімді қалайды? Құрбым мен ұнатқан жігітке тұрмысқа шығып кетті, «өмір ғой» дедім. Өпкем үш баласымен үйге қайтып келді. Қайта барып, қайта келді. Қазір де ырың-жырың тіршілігін кешіп жатыр. «Өмір ғой» дей салдым. Інім үйленіп еді, келінімнің қабағын бағып, жақпай қалмауға тырысып жүрмін. Осы да өмір ме? Айтыңызшы, осы да өмір ме?..

Менің осылай ешкімге керексіз болып қалуыма анамды кінәлаймын бір сәт. Сөйтемін де, өз-өзімнен шошып кетемін. Анашымның не жазығы бар? Маған бақыт тілегеннен басқа ол кісі не істей алады? Онсыз да күндіз-түні жалғыз қайғысы — мен. Осы күні мені көрсе көзін ала қашып, әбігерленіп, білдірмей күрсініп, берекесі кетеді. Дүниеде ананың перзенті алдында бұжектегенінен жаман ештеңе жоқ екен.

«Неге анаңды кінәлейсың?» дегіңіз келіп тұр ғой, иә? Анам мені керемет тәрбиеледі. Әкемнің де әсері болды ғой, бірақ ол марқұм мейірленіп маңдайымнан иіскегені болмаса, «бұлай жүр, былай тұр» деген емес. Ал анашы-ым... тағы да өксіп алғанымды қараңызшы... анам әр қадамымды аңдап басуымды қадағалады. Қазақтың анасы қызына қандай тәрбие беруге тиіс, анашым соның бірін де жіберген жоқ. Сол кісінің арқасында мен қыз үшін ар деген нәрсенің бәрінен де биік екенін жадыма түйіп өстім. Ес біліп, етегімді жиған күннен бері арымды қызғыштай қорып келемін... Бірақ... соным ешкімге керек емес сияқты. Тіпті Құдайға да...

- Олай деме, Алла бәрін көріп тұр ғой.

- Көріп тұрса, қайда маған жіберген ризығы? Несібесі? Қайда менің байым, балаларым? Қатты айтқанымды кешіріңіз, әрине!..

- Алла кешірсін қой, Алтыншаш. Өмірдің өзі адамға берілген сынақ қой...

- Тү-ү-үу, тағы да фөлсафаңызға көштіңіз бе? Үндемей тыңдай алмайсыз, ә... Өңігімені тыңдап отырып-отырып, арасында осылай сақеткізетініңіз ұнайды ғой маған. Ең бастысы, сіз тыңдай аласыз. Өзеуреп өз пікіріңізді тыңқаламайсыз. Бірақ мақтанып кетпеңіз, адамды мақтау өлтіреді ғой, негізі.

Әне, сөзді бұрып жібердіңіз. Адам сияқты ақтарылып әңгіме айтайын десең осы, сөзді ең жақсы тыңдайды деген жанның өзі қиырға жетелеп, миды атала көже ғып жібереді... Жә, кешіріңіз, сізді ағам сияқты сезінемін, бірақ бірге тұған ағатайым да мені сіз сияқты тыңдай алмайды. Өйткені, оның миын менен де артық қатырып жіберетін әйелі бар ғой. Не айтсам да, «кішкентай қыз емессің ғой, басты қатырмашы» деп қол сілтей салады. Ал сіз... тыңдай бересіз. Біреу қарсы сөз айтпай тыңдаса, әйелге одан артық не керек? Өзін кемеңгер сезінеді ғой... Бірақ бүгін сізге ағама да айта алмайтын әңгіме айтамын. Ұяттау болса да, сөзімді бөлмей тыңдаңызшы, иә...

- ...

- Алтыншаш... Алтыншаш... Мына телефонға не болып кетті өзі?

- ...

- Маған қоңырау шалмай-ақ қоймадыңыз ба?

Әне, сізді ыңғайсыз жағдайға қалдырдым. Сәл күте тұрыңызшы, қазір телефоныма ақша салып келейін, сосын қайыра қоңыраулатамын.

- О не дегенің, Алтыншаш, сөйлесе бер. Мен тарифке кіріп алғанмын, байланыс өте арзан. Қысылмай, әңгіменді жалғастыра бер.

- Менің жұмыссыздығымды бетіме басып тұрсыз ғой, иә...

- Жо-жоқ, қысылма, Алтыншаш. Жаман ойлай бермесеңші, мен сенің ағаңмын ғой. Өзің айттың жаңа ғана.

- Не айтып жатыр едім езі?.. А-а, иә, иә, сол анашымның берген тәрбиесінің арқасында... мен қазір жалғыз жүрмін. Әйелді қадірлейтін, жарым деп те, балаларымның анасы деп те сыйлайтын бір көн етіктің жолықтыру мұң болды. Жұмыс болса, ол да жоқ. Мамандықты да ретсіз таңдағанымды қараңызшы.

Иә, бүгіннен бастап қайтадан жұмыс іздеймін. Өлмеуім керек ғой. Өлмелі жанды, өтірік бұлықсыған тәнді асырауым керек қой! Бірақ бұл әрекетімнен не шығатынын күнібұрын білемін. Бастықтың қабылдау бөлмесіне «жүзімнен нұр төгіліп» енемім де, іштей мені дереу өзімен салыстырып үлгеретін хатшы қыздан мән-жайды сұраймын. Ол қандай жұмыспен келгенімді анықтап алады. Кейбіреуі орын жоқ екенін бірден ескертеді. Құдды бастық өзі сияқты. Кейбіреуі

орысшалап сұрап, сән тақтасында жүргендей билей қозғалып, бастықтың есігін қорқа-қорқа тоқылдатады да: «Бөленше Түгеншеевич, сізге бір кісі келіп отыр. Жеке жұмысым бар дейді», — деп мүләймсиді. Бастықтың алдына өте сенімді адам болып кіремін. Еш қылымысмаймын. Қылымситын жаста емеспін, өйткені. Білесіз бе, осы күні мен мықты психолог болып алдым. Адамды көзінен танымын. Ойын оқи қоямын. Бастықтардың алдына жұмыс сұрап келгенде, ол ең алдымен көзіме қарай ма — соны бақылаймын. Бірақ ешқайсысы, сенесіз бе, ешбірі көзіме қараған емес... Ең алдымен тұла бойымды түгел шолып шығады. Мен ашық-шашық киініп жүретін адам емеспін. Сөйтсем де, түгел тінті жөнелетін көздерді жек көремін. Ішімнен бірден қолтасып тұрамын, бұрылып шығып кетуге шақ қаламын. Сөйтсем де, үміт деген ең арсыз нәрсе ғой, санамның түбінен жылт-жылт етіп, тежейді де қалады. Бастық мені асықпай тыңдайды, сосын қатты ойланған адам болып көзін бір нүктеге қадап, кейбірі көзілдірігін ары-бері ойнатып, бір минут үнсіздік жариялайды. «Жұмыс жоқ» деп бірден айта салса түсінбейтін жан емеспін, рахметімді айтып кете берер едім ғой. «Қарастырып көрейкі» деп көлгірсіді. Қабылдау бөлмесінің есігін тарс жауып шыққан соң кеудемді көріп демаламын да, құтылғаныма қуанамын. Құдды мені біреу осы жерге желкелеп кіргізгендей. Осы әдеттен арыла алмай-ақ қойдым. Бірақ жұмыс іздемесем тағы болмайды. Тағы да есіктерді қағамын, тағы да өзім жайлы мәлімет жазылған қағазды қабылдау бөлмелеріне тастап, телефоныма қарағыштап жүремін. Біреу қоңырау шалып, жұмысқа шақыратындай. Біреу дәл мендей маманға зәру екенін айтып, мерейімді асыратындай. Әй-и, осы үміт дегеннен шаршадым-ақ...

Тыңдап тұрсыз ғой, иә... Көзіме жас тығыла береді, қанша жыламайын десем де... Дәл қазір сұқ саусағымды аяусыз тістеп алдым, сенсеңіз... Жыламаз үшін... Осы қандай адамдар жыламайды екен?..

Аға, шынымды айтайын ба? Мен көзге шыққан сүйел сияқтымын. Бауырларымның үйіне барсам, жеңгелерім жаратпай қарап тұратын сияқты, балалары менімен өтірік ойнайтын сияқты. Жұмыстың жайын айттым. Ал құрбыларыма... несін айтайын, менде дос дейтін дос қалмады ғой. Негізі, қыз деген сорлы жаратылыс екен ғой, аға...

- Неге олай дейсің? Өлемді мейіріммен ұстап тұрған қыз ғой, ана ғой...

- Жалынды да жаттанды сөздерді айтпаңызшы, аға. Ең қорғансыз, ең бишара жаратылыс қой қыз деген... «Өзінің бағы ашылмай қалғасын осылай деп тұр» деп ойлап үлгерген боларсыз. Жоқ, менің жеке басымдағы бақытсыздықтың бұл сөзге еш қатысы жоқ. Өзіңіз ойлап қаранызшы, қыз бала ата-ана мейіріміне шомылып өседі де, мен жалпы айтып тұрмын, бойжеткен соң өзімен-өзі қалады. Университетте бірге оқыған құрбыларымен ары кетсе екі-үш жыл хат-хабар алысып тұрар, одан кейін әрқайсысы бір-бір ошақтың бұтып ұстап, тапқан баласымен әуре боп кетеді ғой. Сондықтан нағыз достық деген әйел баласына тән ұғым емес. Әйел байғұс күйеуінің достарының әйелдерімен араласады, қаласа да, қаламаса да. Басқа жол бар ма, айтыңызшы... Ол әйелдерді ішің қаламауы мүмкін, бірақ бәрібір жарыңнан аттап кете алмайсың. Ал мен сияқты не оңға, не солға кетпеген, қу түзесін құшақтап қалған қыз үшін... тү-үу, қандай ауыр осы қазақтың сөздері, тіпті қиын. Өлем жалғыз, мен жалғыз.

Жақында масқара оқиға болды, аға... Сізге айтсам ба екен, айтпасам ба екен?.. Біз, қыздар деген сондаймыз, кешіре салыңыз. Бір нәрсені бастап аламыз да, өтірік ойланған

болып, ақыры айтып тынамыз. Сонымен, өткен сенбіде құрбым мені бір жігітпен таныстырды. Олар менің еркіндігімді көре алмай ма, әлде шынымен жандары аши ма, түсіне алмай-ақ қойдым. Бірақ маған жар табу олардың «қоғамдық жұмысына» айналып кеткелі қашан... Жыным келеді тура! Құрбым дейтіндей аса жақын досым да емес, бірақ менің жанымды түсінгісі келген талпынысын ұнатамын. Өуелі бір апта айналдырды. Мен жайлы бір жігітке айтып қойыпты. Әбден мақтаған ғой, несін айтасыз... Өуелі үзілді-кесілді бас тарттым да, артынша жібідім. Нем кетеді? Көрейін. Жас қыз емеспін ғой. Жігіт те жас емес. Ажырасқан дейді. Мейлі, тағдыры солай шығар. «Не де болса кездесіп көрейін» дедім. Құрбым үйіне шақырды. Дастарқанның белін қайыстырып дайындап қойыпты. Есіктен аттап кіре бере-ақ тыжырындым. Менімен танысқысы келген жігіттің қалпы бірден ұнамады. Диванда жайылып отыр екен. Орнынан тұрып ілтипат білдіруге де жараған жоқ. Қолын сүлесоқ ұстата салып, тұла бойымды көзімен тінтіп шықты. Тоқ соққандай тітіркендім. Киімі де олпы-солпы. Жейдесінің үстіңгі түймесі үзіліп қалғанын көзім шалды. Құрбым жолдасы екеуі ананы-мынаны әңгіме ғып отырды да, «дүкенге барып келетін едік» деп шығып кетті. Ондай кезде олардың қандай амалмен жұмыс істейтінін жақсы білесіз ғой.

Мен үміткердің қасында отырмам. Ләм-мим сөзі жоқ. Дәм ұсынып, көңілімді аулау әдебінен жұрдай екенін айтпай-ақ қояйын. Өзіме де обал жоқ, үндеместің өзі біліп ештеңе істемейтінін білдім де, «әкеліңіз, шай құйып берейін» деп

өзімше қызмет көрсете бастадым. «Сіз маған салып бермесеңіз, мен сізге даяшы болайын» деп тәрелкесіне салат, тәтті-дәмдіні үйіп бердім. Оған қысылып отырған жігітім болсын ба, қасықпен көсіп алып, аузын сылпылдатып жей бастады. «Қай сорлының сорына біттің екен? Сенімен ажырасқан қызда арман жоқ қой» деп отырмын. Осындай жарты адаммен мені таныстырғысы келген құрбымды да іштей оңдырсам қані? Бәрібір шыдайын. Кейін құрбыма өзі ұсынған «сайыпқыран серісінің» әдет-дағдыларын дәл келтіріп, ішегін қатырмаймын ба? Дерек пен дөйек жинап алуым керек екен ғой. Бір кезде менің «мырзам» тойды. Дастарқанның жартысын жоқ қылған кезде барып... Сойдифған-сойдифған тістерін еш қысылмастан тазартып, аузын сылпылдатып тағы отырды. Азу тісіне тұрып қалған етті ала алмай біраз әуреленді ме-ау... Апыр-ай, сонда бұған өмір ештеңе үйретпеген бе? Өлде әбден жабайы болып, торда ескен бе? Лоқси жаздап әрең отырмын. Құрбым да кешікті.

Бір кезде жігіт жамбасымен ақырын маған қарай жылжыды. «Мессаған, не ойы бар-ей мынаның?!..»...деп ойлап үлгергенімше болған жоқ, мойнымнан құшақтай алды. Зәңгінікіндей шошайған ернімен маған төніп келеді. Тү-үу, аузының сасығын-ай... Жүрегіңіз айнып кетті ме? Менің де жүрегім айныды. Орнымнан атып тұрдым да, итеріп жіберіп, алыстаңқырап барып тұрдым. «Сонда маған көрсеткен ілтипатың осы ма?» дедім тепсініп. «Сен бай іздеп жүр емессің бе?» дейді әлгі иісалмас. Көзім қарауытып кетті. Шәугімнің жанындағы пышақты қалай қолыма алғанымды өзім білмеймін, «шығыңыз, әйтпесе жарып саламын!» дедім айғайлап. «Мырзам» шошып кетті. Жаңағы жайбарақаттықтан жұрнақ та қалмады. «Мынауың жынды ғой-ей...» деді де, алды-артына қарамай тайып тұрды...

Мен... жыладым. Бода-бодам шығып жыладым. Құрбым кіріп келіп, ештеңе түсінбей қалды. «Сені ұрды ма?» дейді, «ренжітті ме?» дейді. Күйеуі жүр бәйек болып. Менің қорланып жылап отырғанымды олар ұқты. Құрбым күйеуіне «шығып кет» деп белгі беріп, өзі қасымда ұзақ отырды. Мен әбден жылап біткенше күтті. Сол күн мені жалғыз жібере салса, өзіме қол жұмсауым да мүмкін еді. Құрбым салып берген төсекте кірпік ілмей таң атырдым. Жастығым малмандай су болды. Таңертең дыбысымды білдірмей тұрып кеттім.

Аға деймін-дағы, аға, неге еркектер қазір бейшара болып кетті, а?.. Сіз де сондайсыз ба? Біз еркектерден өзімізде жоқ қасиеттерді, батырлықты, ерлікті көргіміз келеді ғой. Неге бөріңіз ұсақсыздар, а?.. Сіздерді қалай арқа тұтамыз... ..

Бірдеңе десеңізші, еркектерді қорғап бір ауыз сөз айтсаңызшы. Бөріктіңіз намысы бір емес пе еді?..

- ...Жылап алғаның дұрыс. Біз, еркектер... сондай болып кеттік қой...

- Жә, қойыңызшы, ақталып қажеті жоқ. Жұмыста бірге істеген қыздікі тіпті сорақы. Екеуміз бірге пәтер жалдап тұрғанбыз ғой. Бір күні жігітін ертіп келіпті. Маған «басқа жаққа барып қонып келші» дейді. Әй, жігіті қызбен оңаша қалғысы келген екен, неге менің тыныштығымды бұзады а?! Осы қалада не көп, күнделікті пәтер көп қой, соны жалдай салмай ма? Бұл еркектер сонда бір сәттік ләззатты су тегін алуға да ұялмағаны ма?

Басыңызды қатырдым-ау әбден... Негізі, мұның бәрін сізге айтпауым керек еді, бірақ тығыным атылып кетті.

Аға, әлемге сыймай жүрмін. Не істеуім керек? Қалай жан бағамын? Анамның қабағындағы көлеңкені қайтсем кетіремін? Қашанғы құрбыларымның ойыншығы боламын? Дақ түспеген арымды бұлдап кемпір боламын ба сонда?

Менің сорым — үнемі балалы-шағалы еркектерді ұнатып қалатыным шығар. Студент кезде сондай едім, әлі де сондаймын. Мүмкін, осы қасиетім аяғымнан шалып келе жатқан болар. Бұл біреудің бағын қызғану емес, аға. Дұрыс түсініңіз. Бәрібір ол еркектің отбасын бұзатын ойым жоқ. Құрсын, өзімен-өзі болсыншы.

Өмір деген қиын екен, аға... Біз ойлағаннан әлдеқайда күрделі екен. Бірақ сіздің де басыңыз қатып жүр ғой, одан әрі жүк артып қайтемін санаңызға... Қанша баланың бар еді? Екеу дедіңіз, иә. Сол екеуін бағу да оңай емес қой. Бірақ сіз бағасыз. Жауапкершілігіңіз көп адамсыз ғой, білемін мен.

- ...

-Аман болыңыз. Тағы да кешірім сұраймын. Мені тыңдағаныңызға рахмет. Жақсы болып қалдым. Жұмыс тауып алсам, сізге айтамын ғой.

- Бірақ сен жылай берме. Адам мықты болу керек. Бөркемік адамды өмір жүндей тұткенді жақсы көреді.

- Рас айтасыз. Мен бәрібір жеңіп шығамын, аға. Сау болыңыз. Қойдым тұтқаны...

- ...

Есей ЖЕҢІСҰЛЫ

«Әдебиет порталынан» алынды

«У него феноменальная память, помнит все в мельчайших подробностях», - говорят нам учителя местной сельской школы, рассказывая о Зигфриде Александровиче.

И действительно, как только мы начинаем беседу с Нерингом, удивляемся тому, как по прошествии стольких лет этот человек четко называет даты, фамилии и имена с отчествами. Речь Неринга неторопливая, но идеально правильная и точная. Он будто взвешивает каждое слово, как будто в этот самый момент пишется книга всей его жизни.

В Казахстан их семья вместе с другими была сослана в 1936 году. «Мы жили в Житомирской области. Шла коллективизация. Пришли к нам домой, родителям сказали: мы забираем у вас паспорта, будем менять на новые. Прошло две недели, снова пришли те люди и говорят: собирайтесь в дальнюю дорогу. Дорога будет очень продолжительной, с собой вы можете взять все то, что сможете доставить до станции. При этом дали срок две недели. За эти две недели то, что вы довезете до станции - будет ваше», - рассказывает наш собеседник.

Зигфрид Александрович начинает перечислять имена и отчества соседей, которых выселяли вместе с ними. Их отец договорился с теми, у кого были подводы (грузовые телеги). Личные вещи погрузили на повозку и отправились до железнодорожной станции.

ЗИГФРИД. НЕМЕЦ, КОТОРЫЙ ЧТИТ СВОЕ ШЕЖИРЕ

«На подводы погрузили наш скарб. Там же сидела моя мать с младшей сестрой Зельмой, ей еще годика не было, мой трехлетний братик и дед Людвиг, он был уже слепой. А я вместе с сестрами шел пешком, мне тогда еще шести лет не было. Так нас из хутора до станции сопровождали НКВДшники на лошадях», - говорит Неринг.

Погрузили всех в вагоны для скота. В этих вагонах семьи ехали более двух недель - столько заняла дорога из Украины до Казахстана. «Представьте вагон, вот здесь располагается ваша семья, в другом месте еще одна семья и в углу моя семья. Были еще сделаны полки деревянные, на них сидели старики и дети. Остановки делали лишь на тех станциях, где нужно было заправить паровоз. А ведь люди с собой везли скотину, например, наша семья везла свою лошадь. И все время отец был там, где была лошадь: надо было ее поить, кормить на остановках», - вспоминает Зигфрид Александрович. «Останавливали состав, открывали двери, но стоял НКВДшник и никого не выпускал. Если только кто-то умер, старик или ребенок, то его вынесут, положат на обочину. Поезд уходит, а тела так и остаются лежать, кто их потом убирал, мы не знаем», - рассказывает он.

Их привезли сначала в Акмолинск, а затем стали развозить по селам. «Мы были счастливы, что попали в точку № 28 (село Островное), это место за рекой Ишим. Там уже был старый поселок барачного типа, который образовался в 1933 году, когда туда выслали забайкальцев. Помню, стоял столб, на нем было написано: Точка № 28, на следующем - Точка № 27, еще дальше - Точка № 26, последняя - это сейчас село Акмол (Малиновка). Вот эти три точки были заселены в 1933 году забайкальцами», - говорит Зигфрид Александрович. Рядом с барачным поселком начали строить деревню для переселенцев из Украины. «А строили, знаете, как? Идет улица, между домами вырыта большая яма, в этой яме делали саман, из которого строили дома с одной стороны и с другой. Потом снова яма и опять - один дом и следующий дом. Так построили целый поселок, накрыли дома камышом, присыпали

89-летний Зигфрид Александрович Неринг проживает в поселке Арайлы (Максимовка) неподалеку от столицы Казахстана. Он родился в 1930 году в Украине и со своей семьей в возрасте пяти лет был депортирован в Казахстан. Дожив до преклонного возраста, мужчина вспоминает самые тяжелые моменты своей жизни.

землей, но ничего не мазали. Сказали, если вы хотите, сами делайте как положено», - вспоминает наш собеседник. «Нас привезли в поселок 20 сентября. Погода, конечно, стояла замечательная, сентябрь и весь октябрь. Немцы, украинцы - все давай глину месить, дома мазать. Нам сказали, зима будет суровая, поэтому что хотите, ищите на топку. Где какие кусты, где какие камыши - все это люди

буквально», - рассказывает Зигфрид Александрович.

В ту зиму с 1936 по 1937 годы кизяк стал, по сути, ценной валютой. «Спасибо коренным жителям, что они поддержали, не дали пропасть людям», - отмечает он. Но если украинские переселенцы приехали, когда еще стояли теплые дни, то привезенные до них забайкальцы не успели как следует под-

уже потихоньку начали становиться на ноги, пасли скотину, стали уже сами заготавливать кизяк. Со временем переселенцы начали обживать, более-менее оделись, стали обеспечивать себя продуктами. Но спустя несколько лет их ждало очередное испытание. «1941 год, пришла война. Боже мой...» - продолжает свой рассказ Зигфрид Александрович и снова по именам и отчествам начинает перечислять тех, кто был мобилизован. На фронт взяли всех взрослых и молодых мужчин. В селе остались женщины и дети - все было на их плечах. Нашему герою на тот момент было 11 лет. «Все было для фронта, все было для Победы, и никто не роптал. Меня мальчишкой взяли и повезли на полевой стан. Подвели к одинокому старику, который там жил. Он взял меня к себе и сказал: сынок, мы теперь будем с тобой работать, вот наша лошадь. С тех пор мы на зерновом току все делали», - говорит он. Люди работали днем и ночью. «Потому что надо было все зерно до грамма собрать, чтобы вывезти для Родины, для Победы хлеб, чтобы кормить солдат», - поясняет Зигфрид Александрович.

Потом парня заметил председатель колхоза и поинтересовался: «А когда этот мальчишка спит?». В итоге вынесли решение отправить его 1 октября в школу. Тогда ему уже было 13. Зигфрид Александрович ведет нас в свою комнату и показывает генеалогическое древо. В этот момент он, кажется, ничем не отличается от казахских дедушек, которые также в обязательном порядке гостям рассказывает свою родословную. Дерево Неринга - это же своего рода шежире (за тем, может быть, исключением, что у казахов

принято перечислять предков, как правило, лишь по мужской линии). «А это брат моей матери», - указывает на фото Неринг и рассказывает интересную теорию. «Фамилия его - Крол. Как вы знаете, у нас в Казахстане какое-то время назад был посол США Крол (Джордж Крол). Я думаю, может, даже это наш родственник. Потому что дядя моей матери когда-то давно был в Америке на заработках, приезжал в Украину, потом снова уехал. Это еще было до революции», - говорит Зигфрид Александрович.

Перечислив остальных предков, вспоминает отца. «В 1938 году к нам пришли ночью и постучали», - рассказывает он, делая своей тростью три характерных стука по стене. «НКВДшники забрали отца. Прошел 81 год с того момента. Мы с братом в 90-м году пошли в НКВД и запросили личное дело отца. Нам показали папку, в ней было решение «тройки» - расстрелять. Он был расстрелян в 1938 году. Но наша мать оказалась очень сильной женщиной, она нас, пятерых детей, сумела сохранить, и все мы стали людьми», - говорит наш собеседник. Сам Зигфрид 47 лет проработал учителем математики в максимовской школе, из них 28 лет был директором школы. Живет он сейчас с дочерью, супруги его нет уже в живых более 30 лет. У него четыре внука, три внучки, два правнука и пять правнучек. К Нерингу часто приходят гости. Когда мы записывали с ним интервью, приехали бывшие соседи. Сейчас они живут в другом городе, а когда-то жили в доме напротив. Мы уже прощались с Зигфридом Александровичем, желая ему крепкого здоровья, как вдруг он остановил нас. «Помню момент один из жизни. Было время, весной ходили на место, где когда-то горох обмолачивали. И вот идешь и по горошине с земли поднимаешь. Она в грязи вся. Насобираешь немного таких горошин и домой несешь. А там мать их помоеет и гороховой суп из этого сварит. Вот так было», - вспоминает он.

Я хотел у него попросить какой-то совет для молодежи. А после этих слов понял, что эта история про горох - лучший совет. Слушая, с какими бедами сталкивались люди в прошлом, твои личные проблемы уже и не кажутся какими-то большими.

Ренат ТАШКИНБАЕВ

собирали, чтобы зимой топить. Но, конечно, спасли очень хорошо коренные местные жители», - говорит Неринг.

Напротив поселка, в который заселили переселенцев из Украины, было несколько казахских аулов, включая Тонкерис и Жайнак. «Казахи, как правило, держали скотину, и у них был кизяк (прессованный навоз, используемый как топливо). Вот он зимой на санки положит несколько кизяков и приезжает в наш поселок. Выменивали посуду на кизяк, одежду на кизяк, все меняли на кизяк

готовиться к зиме. «Они умирали зимой, потому что привезли их поздней осенью. Они копали траншею, делали из земли стены, перекрывали и так зимовали. Но люди все равно умирали. Бывало, умер человек, его вынесут, другой умер - снова вынесут. А потом один аксакал из аула Жайнак стал приезжать на лошади и помогал увозить тела на кладбище, там они выкапывали общую могилу и хоронили усопших», - отмечает наш собеседник.

Пережив зиму 36-го года, летом люди

Бейсенбі - Четверг, 12 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 04.45 Әнұран
06.05, 17.15 «Көңіл толқыны»
06.30,14.00,17.00,20.00,00.45 AQPAPARAT
07.00 «Таңшолпан»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00, 01.45 «Ниет» ток-шоуы
14.10, 22.30 Т/х «Гәуһар»
15.00, 21.30 Т/х «Жат мекен»
16.00 «Жүз жаңа есім»
16.30, Д/ф «Беймалым Алаш»
17.10,23.25 Т/х «ҚАЗАҚ ЕЛІ»
20.35, 01.00 «Ашық алаң»
01.50 Футбол
23.55 Т/х «Қазақ елі»
00.40 «Нұр Тілеу» сұхбат

ХАБАР

06.00 М/с
07.30,08.10,09.10 «Таңғы хабар»
08.00,12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00,22.30 Т/х «Дала қырандары»
10.45,20.10 Т/х «Армандастар»
11.15,21.40 Т/х «Абдулхамит хан»
12.00 «Жаңалықтар»
12.25 «Олжалы отбасы»
13.00 Т/с «Между нами девочками»
14.40 Т/х «Разия»
15.00,00.50 «Тарих, тағдыр, тұлға»
15.50 «Подари детям жизнь»
16.00 «Ду-думан»
17.00,23.20 Т/х «Листопад»
18.30 Т/х «ШАШУ»
19.30 Қортынды жаңалықтар
20.50 Открытый диалог
21.00 Итоги дня
00.40 «Көрімдік»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 19.40, 00.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.50, 21.00 Т/х «Қара ниет»
11.00,01.20 X/ф «Не ври мне»
12.05 сериал «Брак по завещанию»
15.30, 22.00 Т/х «Жаза»
18.00 «Bas Times»
20.00, 02.30 «Astana times»
00.10 Т/х «Кешіккен хат»
03.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.15 Т/х «ЗӘУРЕ»
06.40,03.00 «Той заказ»
07.10,18.00 Басты жаңалықтар
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «ҚалаулымLive»
15.40 «На самом деле»
16.50 X/ф «ГОНЧИЕ-5»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 «Главные новости»
20.45,22.50 Т/с «Тест на беременность»
22.00,01.30,03.30 «Паутина»
00.45 Н/к«Операция Мухаббат»

КТК

07.05«КТК қоржынынан» ойын-сауық
07.05 Кешкі жаңалықтар

Жексенбі - Воскресенье, 15 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Қызық екен»
07.00 «Сәлем, Қазақстан!»
08.20 М/ф
09.35, 03.00 «Ақсауыт»
10.00, 18.00 Т/х «Шатынаған тағдыр»
12.00, 01.50 «Дара жол»
12.50 Айтыс
14.10 Комедия «Сүймегенге сылтау көп»
15.50 «Әзіл әлемі»
16.20 «Екі жұлдыз»
20.00, 03.25 «Арта»
20.45 «Үш алып келеді күш алып»
21.15 «Жаужүрек мың бала»
02.35 «Бір күн»
04.10 «Көңіл толқыны»

ХАБАР

06.00 Концерт «Елге сәлем»

07.30,01.40 Т/х «Мұңайма Нефисе»
08.40,17.00 Т/х «Жат туыстар»
09.40 Новости
10.20,23.40 X/ф «Морские дьяволы.Смерч.Судьбы-2»
12.20,23.50 X/ф «Кремень»
14.40 «Впереди день»
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00,03.25 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
02.10 «Той Beststar»
04.15-05.00 «Әйел қырық шырақты»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Арнайы репортаж» 10.30 «Ұлт пен рух» 11.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 59-бөлім 12.00 «Кең ауқымда» 12.30 «Қателік» 12.45 ««Әсем әуен» 13.00 «Шашу» 14.00 «Тастүлек» 14.30 «Спорт-тайм» 15.00 «Әсем әуен» 16.00 «Киноман» 17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости 17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы» 18.00 «Шашу» 19.00 «Тұжырым» /тікелей эфир/
19.30 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Тілсақшы» 21.30 Новости 22.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 60-бөлім 22.45 «Әсем әуен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00,03.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро (қайталау)
08.00,23.30 Әзілдер жинағы
09.30 М/ф
11.00, 21.00 Сериал «Иффет»
12.30 Сериал «Фазилет ханым»
13.3 0, 22.30 «Тылсым әлем»
14.45 «Экстрасенсы детективы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00 Сериал «Ивановы-Ивановы»
20.00 Информбюро
22.45 «Жанкешті ханымдар»
01.10 Сериал «Мехектің өмірі»
01.50 Сериал « Адасқан ғұмыр»
02.30 Алдараспан,Нысана, Шаншар әзілдері
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00, 02.25 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 Т/х «Азулылар әулеті»
07.40, 17.10, 04.00 Т/х «Элиф»
08.50 М/с «Монкрат»
09.25,23.50 «Ветер в лицо»
10.40,01.00 Т/с «Смеяться резершается»
12.40, 19.20 Т/с «Крепостная»
13.40, 18.15 Т/с «Охотник за головами»
15.00,22.05 Т/х «Ұлы дала жанұясы»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
20.20 сериал «ИП Пирогова»
21.00Лоторея777
22.40 Т/х «Айнаонлайн»
23.10 «Не сдавайся»
04.45 «Жеңіп көр»

ҚАЗАҚСТАН

07.50 «Самопознание»
08.00 Бокс
11.30 «Жауынгер»
11.50 «Судьба человека – судьба страны»
12.50 «Толжапар»
14.30 Т/х «Дала қырандары»
17.20 Концерт
19.20 «Central Asia's God Talent»
21.00 «7 күн»
22.00 «Қазақ хандығы. Алмас Қылыш»
00.15 Бокс
01.15 Черный список

АСТАНА

06.00 «Ән мне әзіл»
07.00 «Қаламгер»
07.30, 22.00 «Алдараспан»
10.00, 21.00 «Қара ниет»
11.10 «Мимино»
13.20 М/ф
15.50Айтыс
18.30, 20.45 «Үздік әзілдер»

Жұма - Пятница, 13 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 Көңіл толқыны
06.30, 14.00, 17.00, 20.00,01.05 AQPAPARAT
07.00 «TANSHOLPAN»
бағдарлама
10.00, 18.10 Т/х. «Шытынаған тағдыр»
12.00, 01.35 NIET Әлеуметтік тоқ-шоу
14.10, 22.30Т/Х «Гәуһар»
15.00, 21.30 Т/х. «Жат мекен»
16.00 Иман өзегі
16.25, 03.55 «Жарқын бейне»
17.10, 23.25 Т/х «Қазақ елі»
20.35, 03.05 «Ashyq alany»
00.30 «Parasat maidany»
04.25 Ауылдастар

ХАБАР

06.00, 00.50 «Қызық times»
07.00 М/с «Клео-забавный щенок»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00 «Жаңалықтар»
09.00 «Новости»
10.00 Т/Х «Дала қырандары»
10.45, 20.10 Т/Х «Армандастар»
11.15 Т/х «Абдулхамид хан»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 Патриот
13.00 Сериал «Между нами девочками»
14.40 Сериял «Разия»
15.00 Ток-шоу Давайте говорить с Айгуль Мукей
16.00 Дневник
16.30 «Религия. Сегодня »
17.00 Сериал «Листопад»
18.30 Т/Х «Шашу»
19.00 Д/Ф «Өнегелі ғұмыр»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.50 Премьера Новый курс
21.00 Итоги дня
21.40 «Опасный Бангкок»
23.15 Khabar boxing

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл» концерт
06.30 Күлдірген
07.00, 14.00, 19.40, 00.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
06.40, 21.00 Қараниет
10.50, 01.15 «Не ври мне»
11.55 «Брак по завещанию»
13.00 «Айтарым бар»
15.30, 22.00 Т/х «Жаза»
18.00 «Bas times» шоу
20.00, 02.30 «Astana times»
03.30 Т/Х «Бір болайық»
04.30 «Сырты бүтін»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.45, 18.00 Басты жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 Доброе утро
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «Қалаулым»
15.45 «Давай поженимся»
16.45 «Жди меня Казахстан»
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
22.00, 00.00 «Акушерка. Новая жизнь»
23.00, 02.15 Паутина
04.00 Той заказ

19.00 Саяси ринг
20.00 Астана аптасы
23.00 «Оңай емес»
23.50 «Статья на двоих»
02.00 Итоги
02.45 «Ел аузында»
03.45 «Казнет»
04.45 «Әзілстан»
05.15 «Күлдірген»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Последнее королевство»
07.00, 03.30 «Тамаша сити»
07.50 «Сенбілік жаңалықтар»
08.25, 04.15 «Ұшқалақ»
08.35 «Воскресные беседы»
08.50 «Верни мою любовь»
13.25, 22.00, 01.40 «Паутина»
14.15 Концерт
15.50 X/ф «Чужие дети»
18.00 Басты бағдарлама
18.35. 02.30 «Әкемізге қалыңдық»
20.00 Аналитика
20.55, 23.00 Сериал «Вопреки

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30, 01.30 Т/х. «Мұңайма Нефисе»
08.40, 17.00 Т/Х «Жат туыстар»
09.20 Новости
10.20 «Морские дьяволы.»
12.20 «Кремень. Освобождение»
14.40 «Впереди день»
18.00 «Қара теңіз» т/х
19.30 «Кешкі жаңалықтар»
20.00 «Қарапайым-ханшайым»
21.00 « Вечерние новости»
21.40 X/ф «Наставник»
02.20 Той beststar
03.30 Ақиқатын айтайық
04.15, 05.00 «Әйел қырық шырақты»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Тілсақшы» 10.30 «Тұжырым» 11.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 60-бөлім 12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 12.45 «Әсем әуен» 13.00 «Шашу» 14.00 «Экорейд» 14.30 Себастьян Бахтың шығармалары 15.00 «Әсем әуен» 15.50 Мультфильм «Тазша бала» 16.00 Д/ф «Таңғажайып табиғат» 16.30 Д/ф «Кең ауқымда» 17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости 17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы» 18.00 «Шашу» 19.00 «Кең ауқымда» 19.25 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Желі-KZ» 21.30 Новости 22.00 «Болмыс» ток-шоуы 22.45 «Әсем әуен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00, 02.00 «Ризамын»
07.00 «Информбюро»
08.00 «Әзілдер жинағы »
09.00 X/ф «Феи. Легенда о чудовище»
11.00 Сериал «Иффет»
12.30 Сериал «Фазилет ханым»
13.30 «Тылсым әлемі»
14.45 «Экстрасенсы детективы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00 «Ивановы-Ивановы»
20.00 «Информбюро»
21.15 X/ф «Неудержимые-2»
23.30 «Әзілдер жинағы»
00.00 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»
03.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 22.05 «Азулылар әулеті»
07.40, 04.00 Т/х. «Элиф»
08.50 М/ф «Монкрат»
09.25 Сериал «Ветер в лицо»
10.40 «Смеяться разрешается»
12.40 Сериал «Крепостная»
13.40 Сериал «Балабол-2 »
15.00 «Субботний вечер»
17.10 «Юморина»
19.10 «Мой друг дед Мороз»
21.00 Лоторея «777»
21.05 Бастық боламын
23.05 «Районный»
01.00 «Заблудившийся»
03.00 «Куырдақ»
04.45 Жеңіп көр

судьбе»
00.45 «Жизнь других»

КТК

07.05 К/ф «Асылым»
08.50 «ТОЙ бестстар»
09.50 Юрмала
12.00 Все ровно ты будешь мой
16.20 «Улы тамшылар»
19.00 «Биші қыз»
20.30 «Дау-дамайсыз»
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Слуги народа»
22.30 «От судьбы не зарекайся»
02.10 «Аш бәледен қаш бөле - 2»
03.20 «Басты рөлде»
03.45«Той бестстар»
04.50 «Көріпкел»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Жетісу зертханасы»

Сенбі - Суббота, 14 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 Qyzyq eken
07.00 AQPAPARAT
07.30 «Сәлем, Қазақстан»
09.00,02.40 Бір күн
09.25 Тұсаукесер «Толғағай»
10.00,18.00 Т/х. «Шытынаған тағдыр»
12.00,01.00 Nur Tiley
12.35 «Екі жұлдыз» күнделік
12.50 «Отан - отбасынан басталады» республикалық отбасылық айтыс
14.20 «Сүйгенім бол» «Меломен» тобының концерті
16.15 М/ф. «Кішкентай қаһарман»
17.30 «Бір күн»
20.00,01.30 MASELE
20.35 «Әзіл әлемі»
21.00 «Екі жұлдыз»
22.40 «Сүймегенге сылтау көп» комедия
00.30 «Ауылдастар»
02.05 Parasat Maidany
03.05 Көңілашар
03.45 Konil tolqyny

ХАБАР

06.00 Тамаша
07.00 Ұлттық олимпиада комитетінің марапаттау рәсімі
08.50,01.45 Өзін өзі тану
09.00 Тұсаукесер «Өнші балапан»
10.30 М/с. «Нильс Хольгерсон»
11.30 Премьера! «Не туристы»
12.00 Д/ф. Бір туынды тарихы «Тақиялы періште»
14.00 Шоу талантов «Central Asia Got Talent»
15.40 Т/х. «Армандастар»
18.20 Кызық Times
19.20 Новый сезон. Музыкальное шоу вокалистов «Topjargan»
21.00 «7 күн»
22.00 Мегарит «Хатико: самый верный друг»
23.30 Сериал «Черный список»
00.20 National Geographic «Марс»
01.10 «Менің тағдырым» деректі драма

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл» концерттік
06.30,03.20 «KazNet» ғаламторға шолу
07.00,20.45 Үздік әзілдер
08.00 М/ф. «Маша и медведь»
09.50,21.10 Т/х. «Қара ниет»
11.00 «Біздің ауыл-2»
11.40 Ел аузында
12.40 Айтыс
15.10 X/ф. «Мимино»
17.20 М/ф. «Делай ноги-2»
20.00 Итоги
22.00 «Алдараспан» әзіл-сықақ театры
01.00 X/ф. «Кішкентай қожайын»
02.50 Той жыры
04.00 Сырты бүтін
05.00 «Күлдірген» әзіл-сықақ

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Последнее королевство»
07.00 Тамаша сити
07.55 Басты жаңалықтар
08.40,04.15 Ұшқалақ
08.50 Мелодрама «Верни мою любовь»
12.50 «Фабрика грез»
13.15 «Әкемізге қалыңдық»
14.30 Шоу «Лучше всех»
15.50 X/ф. «Река памяти»
18.00 Сенбілік жаңалықтар

10.25 «Единый народ»
10.45 «Құтқару қызметі» 11.00 «Өмір әні» 11.45 Мультфильм «Ақ қаз» 12.00 «Жүрек сөзі» 12.30 «Ауылдағы ағайын» 13.00 «Зерде» 13.45 «Полиция қызметі» 14.05 «Туржорық» 14.30 «Ұлт пен рух» 15.00 «Әсем әуен» 16.30 Д/ф «Кең ауқымда» 17.00 «Үшінші көз» 17.20 «Латыннегізді әліпби» 17.30 «Әсем әуен» 18.00 «Зерделі отбасы» 18.40 «Полицейская служба» 19.00 «Спорт-тайм» 19.30 «Киноман» 20.30 Апта / қаз/ 21.30 Апта /рус/ 22.20 К/ф «Жерұйық»

31 КАНАЛ

06.00, 02.00, 04.30 Ризамын
07.00 «Бауыржан шоу»
08.00 «Әзілдер жинағы»
09.00 М/с
10.00 «Большой закуп»
10.30 «Әзілдер жинағы»
11.00 «Тамаша лайф»

18.35, 03.15 Кешкі кездесу
20.00 «Главная тема»
20.30,23.00 X/ф. «Беглянка»
22.00,02.30 «П@утина+»
00.30 Кино «Пятая волна»

КТК

07.05 Көркем фильм «Аңғал періште»
08.50 «Наставник» криминальная драма
13.00 «Какой она была» мелодрама
16.50 «Семейные обязательства» мелодрама
21.00 Большие новости
22.00 «Все равно ты будешь мой» мелодрама
02.00 «Ағажан, қызметіңізге әзірмін» көркем фильм
03.10 Т/х. «Айша»
03.55 Той Beststar
05.00-06.00 КТК қоржынынан

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Желі-KZ» 10.30 «Кең ауқымда» 11.00 «Болмыс» ток-шоуы 11.45 Мультфильм «Тазша бала» 12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 12.45 «Ем болсын» 13.00 «Шашу» 14.00 «Арнайы репортаж» 14.30 «Әдебиет пен адамзат» 15.00 «Әсем әуен» 15.50 Мультфильм «Ақ қаз» 16.00 Д/ф «Таңғажайып табиғат» 16.25 «Қателік» 16.45 «Ем болсын» 17.00 Жаңалықтар 17.10 «Бала-базар» 17.20 Новости 17.35 «Единый народ» 18.00 «Зерде» 18.50 «Полиция қызметі» 19.10 «Құтқару қызметі» 19.30 «Жүрек сөзі», 20.00 «Ауылдағы ағайын» 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Жетісу зертханасы» 21.30 Новости 22.00 «Өмір әні» 22.45 «Әсем әуен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00,02.00 Ризамын
07.00 «Анашым, біз үйдеміз»
08.30 М/с. «Маша и медведь»
09.20 Кулинарная программа «Готовим с Адель»
10.00 Кулинарная программа «Готовим с Адель»
10.40 X/ф. «Красивый и упрямый»
14.00 X/ф. «Звездная пыль»
16.50 М/ф. «В поисках Немо»
19.00 М/ф. «В поисках Дори»
21.00 Тамаша Live
21.30 X/ф. «Месть и закон»
01.00,04.30 Алдараспан. Нысана. Шаншар әзілдері
03.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 Қуырдақ
07.30, 20.30 Гу-гулет
08.00 «Айнаонлайн»
08.30 «Мен сұлуымын»
09.00 М/с. «Фиксики»
09.30 Юморина
11.50 Сериал «ИП Пирогова»
15.00 Т/х. «Бастық боламын»
21.00 Лоторея «777»
21.05 X/ф. «Кино по понятиям»
23.10 X/ф. «Рэкетир»
01.10 X/ф. «Рэкетир-2»
03.40 Т/х. «Зың-зың Күлпаш»

11.50 «Звездная пыль»
14.50 «В поисках Немо»
17.00 «В поисках Дори»
19.00 «История игрушек»
21.00 «Красивый и упрямый»
00.30 Алдараспан. Нысана. Шаншар әзілдері
03.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 « Қыздар арасында»
06.50 «Куырдақ»
07.30 «Гу-гу-лет»
08.00 «Айнаонлайн»
09.00, 20.50 «Ку елі»
09.20 «К3ландия»
10.00 «Теле бинго»
10.30 «Субботний вечер»
12.50 «Кино по понятиям»
15.00 «Мен сұлуымын»
15.30 «Сән мен сымбат»
15.40, 03.50 «Зың-зың Кулпаш»
21.00 Лоторея 777
21.05, 23.30 «Келинка Сабина»
01.40 «Келинка тоже человек»

БРИФИНГ

ӘНГІМЕ АРҚАУЫ - СОТ РЕФОРМАСЫ

ЕЛІМІЗ ТӘУЕЛСІЗДІК АЛҒАННАН КЕЙІН ҚАЗАҚСТАННЫҢ СОТ ЖҮЙЕСІНДЕ АЙТАРЛЫҚТАЙ ӨЗГЕРІСТЕР ОРЫН АЛДЫ. РЕФОРМАНЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫНЫҢ БІРІН ЕЛБАСЫМЫЗ НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ ОСЫ САЛАДА ЗАҢНЫҢ ҮСТЕМДІГІ МЕН ЖАҢҒЫРТУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІ БЕЛГІЛЕДІ.

Соңғы жылдары сот қызметін жақсарту мақсатында көптеген мемлекеттік бағдарламалар мен заңнамалық жаңалықтар қабылданды. Олар әртүрлі дәрежедегі табыстар арқылы жүзеге асырылуда. Осы саладағы құқықтық реформаның мәселелерін зерттеуге көп көңіл бөлінуде. Сот жүйесінің қалпы мен әділеттілік сапасы өз жағынан заңның жай-күйін, құқық пен тәртіп, мемлекеттегі әрбір адамның құқығының қорғалуын анықтайтын индикаторларға байланысты.

Осы жайында Талдықорған қалалық сотының тәжірибелі судьясы Бекмұрат Шакерұлы Дүйсенбеков облыстық БАҚ өкілдері, заңгерлер және сот судьялары мен мамандарының қатысуымен өткен брифингте кеңінен сөз қозғады.

Қазақстан сот реформасының кезеңділігі негізіне:

– сот жүйесін реттеудегі конституциялық-құқықтық

жағдайы мен судьялардың құқықтық мәртебесі;

– мемлекеттік органдар жүйесіндегі сот жүйесінің орны;

– сот жүйесінің тәуелсіздігі мен судьялардың тәуелсіздігі туралы институционалдық және процессуалдық кепілдіктер;

– сот жүйесінің сәйкестік жағдайы, оның ұйымдастырушылық және ресурстық қамтамасыз етілуі, сот органдарының және сот ісін жүргізу саласындағы халықаралық стандарттарға сай судьялардың құқықтық мәртебесі;

– сот жүйесін қаржыландыру және оның көлемі;

– азаматтар үшін әділеттілікке қолжетімділік дәрежесі;

– сот білігін қалыптастыру тәртібі;

– судьяларды әлеуметтік және материалдық қамтамасыз ету критерийлері қойылған, - деді Бекмұрат Шакерұлы.

Одан әрі судья мына мәселелерге тоқталды.

Ең алдымен, Республиканың сот жүйесін Жақып Асанов басқаруға кірісе сала шешілмей жүрген мәселелеріне бағытталған шараларды ұсынды. Бірінші тапсырма ретінде Жоғарғы сот төрағасы ең басты деп әділдікті атады. Бірбіріне ұқсас істер бойынша адамдар мүлде әртүрлі сот шешімдерін көретіні танылды. Бұдан азаматтар күмәнданбауы мүмкін емес, кейде сотта болып жатқан әділетсіздікті

сездіреді. Әділ сот төрелігін қамтамасыз ету мақсатында қылмыстық процесс талаптарының теңдігі мен оның бәсекеге қабілеттілігін барынша белсенді тарту ұсынылды. Әділеттіліктің екінші міндеті – судьялардың жауапкершіліктерін арттыру мен тәуелсіздіктерін қамтамасыз ету. Сот төрелігінің тиімділігіне қол жеткізу – үшінші міндет. Төртінші міндет – өкімшілік юстицияны енгізу. Өкімшілік сот қызметі салаларын кеңейту ұсынылуда. Атап айтқанда,

оларға мемлекеттік органдар мен азаматтар арасындағы дауларды беру. Барлық әлемдік тәжірибе осындай соттардың тиімділігі туралы куәландырады. Олар бізде жоқ, ал басқа кейінгі кеңестік елдерде әрекет етуде. Бесінші міндет – тергеу судьялары институтын құру. Осы жылдан бастап олар тұтқындаудың барлық кепілдіктерін береді. Бұған дейін ұстау санкциясын беру кезінде судья күдіктінің негізділігін тексеруге хақысы жоқ еді. Енді ол тексеруге міндетті және егер тергеу барысында күдік жеткіліксіз болса да оны қабылдау керек. Тергеу судьяларына тергеуді сотқа дейінгі кезеңде тиісті түрде бақылауды қамтамасыз ету міндетін жүктейтін заңның талаптарын қатаң сақтау қажет деп тапты. Алтыншы міндет – судьяларға кандидаттарды сапалы іріктеу. Жетінші міндет – цифрлау бойынша курс.

Соңынан Б.Дүйсенбеков қатысушылар тарапынан қойылған сұрақтарға жауап берді. Басқосуға қатысқан «Алатау» қоғамдық саяси газетінің бас редакторы, республикалық «Заң» газетінің Алматы облысы бойынша меншікті тілшісі Айтақын Бұлғақов сөз алып, еліміздегі сот жүйесінің жетілдірілуі жайлы пікірін білдірді.

Ш. ХАМИТОВ.

ТӘЖІРИБЕ

ШЫҒАРМАДАҒЫ БЕЙВЕРБАЛДЫ АМАЛДАР

Жер бетінде қанша адам болса, сонша құпия сыр бар. Талай ғасыр бойы ол жұмбақтың шешімі табылған жоқ, келешекте де табылмақ емес. Бұл құпия адамзатпен бірге мәңгілік жұмбақ болып қала береді. Өмірге келген әр адамның бір-біріне ұқсамайтын саусақтарының іздері олардың әр қилы тағдыр елелері екенінің дәлелі емес пе?! Қазақтың «пешенеңе жазғанын көресің» деп айтатыны да тегіннен тегін емес.

Сол сияқты ақын-жазушылардың да табиғаты, түсінігі әр қилы болып келеді. Шығарма қандай дәрежеде жазылады, кейіпкерлердің болмысы қалай көрініс табады ол әрине қаламгердің шеберлігі мен суреткерлік қасиетіне тікелей байланысты. Бұл зерттеуімнің басты мақсаты да жазушының суреткерлік шеберлігінің қырын көрсету. Атап айтсақ, қазақ әдебиетінің проза жанрындағы адам жанының тереңінде жатқан таза ойдың, жүрек қалауының бейвербалды әрекеттер арқылы көрініс табуы жайлы болмақ.

Көркем шығармадағы қимыл-қозғалыстардың, ым-ишараның түрлі қақтығысынан тұратын орта мен сезімге толы аураны өмірге алып келген Ж.Аймауытовтың ХХ ғасыр басындағы қазақ әдебиетіне ерекше үлес қосқан шығармалары маған ерекше әсер етті. Ол ағартушы-демократтық бағыттағы туындыға бұрынғы поэтикалық сарынды араластыра отырып, жаңа жанрдағы психологиялық прозаны өмірге әкелді. Өзінің «Күнекейдің жазығы» повесінде буржуазиялық түсініктің әсерінен адамдардың басқа образда берілген өзара қарым-қатынасын бейнелейді. Күнекейдің тағдыры арқылы сол кездегі әлеуметтік жағдайды, психологиялық ортаның адам жанына әсерін терең зерттейді. Енді бұл шығармадағы ішкі тербелістің қимылымен көрініс тапқан жерлерінің кейбіріне тоқталып, нақты мысалдармен айтылған ойдың астарына үңіліп көрсек.

«Қарлығашта дамыл жоқ: есіп-дерті ұясы, бірі кетсе, бірі кел, ақ қанаты дірілдеп, қос құйрығы қалақ қып, құртымдай боп құнтыып, бұғып қана қылтыып ұясына жатады. Зайыбы ұя басында, байы жүреді бәйек боп: әлсін-әлсін келгіштеп, жарының жайын білгіштеп» деген үзіндіде өз ұясын қызғыштай қорғап, екінші жартысы үшін барын салатын қарлығаштардың тынымсыз еңбегіне Күнекей мен оның өмірлік

жарының арасындағы қарым-қатынасты қарама-қарсы қояды. Осы қайшылықтарды салыстыра отырып, «Байы қайда Күнекейдің? Қосағы бүйтіп жатқанда, қолының ұшын бір бермей, жанына жақын бір келмей?» деп, оқырманға сұрақ қойып, өзінше сыни тұрғыдан ойлай толғауына мүмкіндік туғызады.

«Келмек тұрып сұңқы адам, жұлын жамап қаңғып жүр, қатқан бар деп қай үйде – көкше түтін аңдып жүр, жаманумен жан сақтап, қара басын қамдап жүр» деп жазушы өз сұрағына жауап іздейді. Яғни мұнда оқырман өз ойын туынды авторымен салыстыра алады.

«Жүрек кеткен лепіріп, көкірегін көтере, тамағын кернеп қояды. Тамыр біткен ұшқын түссе, мылтық дәрісіндей лап еткелі келеді. Тамырында, жүрегінде тұла бойында жарылып сыртқа шығуға арпалысқан қамалуы қайнаған, быжылдаған жарқ-жүрқ көк болат аспан жамылып, аяғымен бұйра бетегеге, тырбық жалаушаны жантайта жапырып, бытпылдақтай піш-піш өткен, шыныдай мөлдір, құрыштай шымыр, қымыздай жұтымды ауаны сіміріп, мастанып келеді» – деп, автор Күнекей бойындағы баяу қозғалысты, әдемі жүрісті, жас денесіндегі сезімге толы дірілді, әр тамырының қағуын ерекше психологиялық дәлдікпен жеткізе білген.

Ж. Аймауытовтың шығармаларын оқи отырып бір артық қимыл, сыртқы психологиялық деталь, штрих себеп-салдарсыз болмайтынына көз жеткіздік. Қаламгердің туындылары өзі тудырған әр кейіпкерінің ішкі жан-дүниесіне ене отырып, оның өміріндегі болып жатқан әр үдерістерді өз басынан өткеріп, өмірге алып келгендей әсер қалдырады.

А. ӘБІЛМӘЖІНОВА,
«Zhansugurov College»
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы.

МАМАН МІНБЕРІ

ЗАҢ НОРМАСЫ

2018 жылдың 1 шілдесінен бастап, қылмыстық құқық бұзушылық жасаған кінәлі тұлғалардан сотпен мәжбүрлі төлемді өндіру бойынша 2018 жылғы 10 қаңтардағы Қазақстан Республикасының «Жәбірленушілерге өтемақы қоры туралы» Заңының нормалары қолданылуда.

Қазіргі таңда қандай қылмыстық құқық бұзушылық жасағанына қарамастан кінәлі тұлғалардан Қазақстан Республикасының қылмыстық кодексінің 98-1 және 98-2 баптарының негізінде «Жәбірленушілерге өтемақы қоры туралы» Заңына сәйкес, қылмыстық теріс қылықтар үшін – бес айлық есептік көрсеткіш, онша ауыр емес қылмыстар үшін – он айлық есептік көрсеткіш, ауырлығы орташа қылмыстар үшін – он бес айлық есептік көрсеткіш, ауыр қылмыстар үшін – жиырма айлық есептік көрсеткіш, аса ауыр қылмыстар үшін – отыз айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде өндіріп алынуда. Аталған Заңның кейбір нормалары 2020 жылдың қаңтарынан бастап күшіне енген.

Заңның барлық нормасы заңды күшіне енген уақытта тек «Жәбірленушілерге өтемақы қоры туралы» Заңының 6-бабының талаптарына сәйкес, сексуалдық зорлық-зомбылықпен байланысты қылмыстар бойынша жәбірленушілер болып табылатын кемелетке толмағандарға, адам саудасымен және азаптаулармен байланысты қылмыстар бойынша жәбірленушілер деп танылған адамдарға, денсаулығына ауыр зиян келтірілген не адамның им-мун тапшылығы вирусын (АИТВ/ЖИТС) жұқтырған адамдарға, жәбірленуші қайтыс болған жағдайда, жәбірленуші құқықтары берілген адамдарға, яғни, Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің төмендегі баптары - 99, 104, 105 (адамды өзін-өзі өлтіруге дейін жеткізу бөлігінде), 106 (үшінші бөлігінде) (абайсызда жәбірленушінің өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 116 (үшінші бөлігінде) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 119 (үшінші және төртінші

бөліктерінде), 120 (үшінші бөлігінің 1) және 2) тармақтарында) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 121 (үшінші бөлігінің 1) және 2) тармақтарында) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 125 (үшінші бөлігінің 3) тармағында) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 126 (үшінші бөлігінің 3) тармағында) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 127 (екінші бөлігінің 4) тармағында) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 128 (төртінші бөлігінің 2) тармағында) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 135 (төртінші бөлігінің 2) тармағында) (абайсызда жәбірленушінің өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 141 (екінші бөлігінде), 146 (үшінші бөлігінде) (абайсызда жәбірленушінің өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде), 192 (үшінші бөлігінің 1) тармағында), 202 (үшінші бөлігінің 1) тармағында), 203 (үшінші бөлігінде), 255 (үшінші бөлігінің 2) тармағында) (абайсызда адам өліміне не екі немесе одан көп адам өліміне алып келген құқық бұзушылық бөлігінде) т.б. көзделген қылмыстық құқық бұзушылық туралы істер бойынша тағайындалатын болатынын түсіндіреміз.

Марат АБУОВ,
Талдықорған қаласы
прокуратурасының прокуроры.

АКЦИЯ

МЕНІҢ ТУЫМ – МЕНІҢ ОТАНЫМ

Бүгінгі таңда тәуелсіздікке қол жеткізген еліміз талай асудан өтіп, әлемнің түкпір-түкпіріндегі елдерге танылған, өз мақсаты мен міндетін анық байыптаған жас мемлекеттер қатарына кірді. Еліміздің Тәуелсіздігі – ұлтымыздың ежелден еркіндік аңсаған асқақ рухының және ұлт тарихындағы барлық азаттық үшін болған күрестердің жеңісі.

Жақында Талдықорған сервис және технология колледжінде «Менің туым – менің Отаным» атты акциясы өтті. Бұл іс-шара оқу ғимаратының ішінде колледж білімгерлерінің белсенді қатысуымен өткізілді. Акция мақсаты – мемлекеттік Туды насихаттап, қазақстандық жастардың туған еліне деген отансүйгіштігін ояту. Шара барысында патриоттық әндер орындалып, өлеңдер оқылды.

А. АНДАБЕКОВА,
Талдықорған сервис және технология
колледжінің тарих пәні оқытушысы.

ПЕРЗЕНТ ПАРЫЗЫ

«Әке жақсылығы, қырық жыл азық болады» деген сөз тегін айтылмаса керек. Олай болса адам өмірінің мәні — әке жолымен жүру. Ардақты ұстаз — аяулы әкем жайлы айтсам деймін. Сондықтан қолыма қалам алып, әкемнің өнегелі өмірі жөнінде көпшілікке жеткізгенше асыққаным да рас. Ең әуелі Әуелхан Жақыбаев кім дегенге келсек... Көзіқарақты қауым үшін бұл таныс есім, танымал тұлға. 1934 жылы Жаркент өңірінде шаруа отбасында өмір есігін ашқан. Әуелхан Төреханұлы небары 16-17 жасында еңбек жолын сол кездегі бірер жылдық революциялық науқанды қызметтерге қатысқаннан кейін өзінің еңбекқорлығымен және тіл қабілетінің барлығымен танылып, Іле Қазақ автономиялы облысының орталығы Құлжа қаласында шығатын «Іле» газетінің редакциясына қызметке шақырылып, журналист болудан бастаған. Алғашқы қадамын осы газетте тілшіліктен бастаған әкем, бірер жылдан соң

Менің тартқан Лекті тұлға

осы басылымда бас редактордың орынбасары болды. Ол кезде бұл қол жетпейтін жұмыс екенін аға буын өкілдері керемет жақсы біледі. Ауылдық мектепті бітірген әкем 1949 жылы Құлжа қаласындағы Ахметжан Қасим атындағы ұлттар гимназиясына түсіп, оны 1951 жылы жақсы тәмамдады. Осы кезде шетке кеткен елдің өз отанына оралуына мүмкіндік туғанда алғашқылардың бірі болып отанға бет алды. Ешқандай мәнсапқа, байлыққа бой ұрған емес. Атамекенге оралғаннан кейін колхоз-совхоздарға бірер жыл қызмет етті. Сөйтіп жүріп еліміздегі тұңғыш жоғары оқу орны Абай атындағы мемлекеттік педагогикалық институтының тіл-әдебиеті факультетіне сырттай оқуға түсіп, оны ойдағыдай бітірді. Бітіріп келген жылы бірден туған өлкесі Үлкен ағаш, Көктал ауылдарындағы орта мектептерде қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі болып қызмет істеді. Осы жерде астын сыза отырып айтқым келетін дүние — әкем ұстаздық мамандықты айырықша сүйетін адам еді. «Бір ғана қырық бес минуттық сабақты өткізу үшін жанын салып дайындалатыны, берген дәрісінен, сөз саптауынан көрініп тұратын» дейді анам. Он жылдай мұғалімдік қызмет атқарды.

1968 жылы Талдықорған облысының қайта құрылуына байланысты облыстық радио комитетінің шақыруымен осында қызметке орналасты. Тілші, редактор, аға редактор міндеттерін атқарды. Журналистік кәсіпке жастайынан бейім болған әкем осы орында тапжылмай 27 жылға жуық қызмет атқарып, жасы алпысқа толып зейнеткерлікке шықты. Әкем бір орнында қызмет еткен жылдарда облыстық радиодан берілетін барлық бағдарламаның хабарларына ат салысып, өзінің іскерлігін, еңбекқорлығын және ой-өрісінің кең екендігін көрсете білді. Осы жыл-

ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ САН ҒАСЫРДАН БЕРГІ ДАНЫЛЫҒЫНА ҚҰЛАҚ АССАҚ, «АДАМНЫҢ БАҚЫТЫ — БАЛАДА» ДЕГЕН ЕКЕН. КЕЗ КЕЛГЕН АДАМ ӨМІР БОЙЫ ҚҰЫП ЖЕТЕ АЛМАЙТЫН БАҚЫТ ДЕГЕН ҚҰДЫРЕТТІ СӨЗДІҢ ӨЛШЕМІ ӨМІРІНІҢ ЖАЛҒАСЫ ҰРПАҒЫМЕН КЕЛЕТІНІНЕ МӘН БЕРМЕУІ ДЕ МҮМКІН. БІРЕУ БАҚЫТЫН БАЙЛЫҚТАН ТАПҚЫСЫ КЕЛСЕ, ЕКІНШІ БІРЕУІ ДАҢҚ ПЕН АТАҚТАН, МАНСАП ПЕН ҚЫЗМЕТТЕН ІЗДЕСТІРЕДІ. МҰНЫҢ БӘРІ ТҮСІНГЕН АДАМҒА ҚОЛДЫҢ КІРІ СИЯҚТЫ ДҮНИЕ. АДАМҒА НАҒЫЗ БАҚЫТТЫ — ТӘРБИЕЛІ ҰРПАҒЫ ҒАНА СЫЙЛАЙ АЛАДЫ.

дар ішінде жастар редакциясын басқарып, онда «Балауса», «Алау», «Өрен» радио журналдарын шығарып, жастарды жақсылыққа тәрбиелеуге сүбелі үлесін қосты. Онан соң Талдықорған негізінен ауыл шаруашылығына бағытталған облыс болғандықтан осы ауыл шаруашылық редакциясының жұмысы әкеме тапсырылды. Әкем бұл жұмысты да тиянақты атқара білді. Кейінгі кезде әлеуметтік жағдайдың өзгеруіне байланысты облыстық радиодан берілетін хабарлардың бағдарламалары да өзгерді. Бұл кезде қоғамдық-саяси редакциясының жұмысын жүргізуге ат салысты. Әсіресе, Жетісудың тарихы, өнері осы өңірде өмір сүрген ардақты бабалар, атақты азаматтар жөнінде жиі-жиі хабарлар ұйымдастырып отырды. Сондай-ақ еңбек озаттарымен, ұлағатты азаматтардың өнегесін үлгі тұту әкемнің қаламынан тыс қалған жоқ. Жоғарыда аталған дүниелердің ең керектілері облыстық радионың алтын қорында сақтаулы. Облыстық радиода істеген жылдар ішінде әкемнің осы саладан алған марапат қағаздары, құрмет хаттары жеткілікті. Әкем радиожурналистердің ішінде екі мәрте “Еңбек ардагері” медалін алған бірден-бір тұлға. Оның жастарға қамқорлығы, өнегелі істері туралы фотосуреттері облыстық газеттерге бірнеше рет басылған. Ол

радиожурналистерге тән қиын да қызық жұмысты мінсіз атқарумен қатар, бос кездерінде қалам тербеп, өлең жазумен де шұғылданды. «Дарабоз», «Туған жер толғаулары», «Арнау өлеңдер» тағы басқа табиғат лирикалары аудандық, облыстық және республикалық газеттерде жарияланып, көпшілік қауымның көңілінен шықты.

Мұғалім болып жүрген кездері ауылдағы барлық мәдени шаралардың ұйымдастырушысы да өзі болған. Бәрі елімізде, облыста және ауданда болып жатқан тың жаңалықтарды ең алдымен әкемнен біледі екен. Жанындағы дарынды жігіттер мен қыздарға үлгі көрсетіп, олардың да бойларындағы жасырын жатқан қабілеттерінің жан-жақты ашылуына ұйтқы болған. Қазақ «Бұлақ көрсең көзін аш» деп босқа айтпайды. Әкемнің ағалық қамқорлығы және өнерге деген шексіз құштарлығының арқасында талай бозбалалар мен бойжеткендер өмірден өз орындарын тапқан. Аяулы әкемнің өзгелерден дараланып тұратын тағы бір қасиеті - еңбекқорлығы, қарапайымдылығы және ешкімді бөліп-жармайтын адамгершілігі мол жан болғандығы. Сондықтан оның маңына үлкен-кіші жиылып, ақыл-кеңес сұрап жатады екен.

Ол әр саланы жетік меңгерді. Оның ұстаздық, басшылық,

ұйымдастырушылық, ақындық, журналистік қызметінен бөлек, ең керемет қыры болатын. Ол — әкелік міндеті. Оны жүз пайызға орындады десем, өтірік емес. Бір шаңырақтағы үш ұл, бес қыз, жары, немерелерімен қоса асырап, шаңырақтың отағасы болды. Жалпы адам бойына тектілік қасиет оның ата-анасынан жұғады деседі. Бұның растығына ешқандай шүбә келтірмеймін. Өйткені, әңгілемізге өзек болып отырған қазыналы әкемнің әкесі Төрехан атамыз да бұрындары ауылдың ақылшысы, айтыскер ақын, жасынан өлең қуған өнерлі, тапқыр, талай жастың өмірден өз орындарын табуына тікелей ықпал еткен кісі.

Осы киелі шаңырақтың бақытын тасытып, ырыс-берекесін келтірген аяулы анашым Айдархан - дархан мінезді, ұлтымызға тән бүкіл игі қасиеттердің бәрін де тал бойына сіңірген, жылы жүзді, жомарт жүректі жан. Үйдегі өздерінің ғұмырын жалғастырар балаларының тәлім-тәрбиесіне жете көңіл бөліп, әкемнің алаңсыз жұмыс істеуіне үнемі жағдай жасап отырды.

«Әкеге бағыну — Аллаға бағыну» депті Мұхаммед пайғамбарымыз. Демек, әкені ренжітпей, оның

оқып мән-мағынасын түсіндіретін. Жоғарғы оқу орнында оқып жүргенімде «Мұғалім өте білімді болу керек» деп көптеген кітапты оқуға кеңес беріп отыратын. Үйдегі кітаптардың көбінде «Ә.Жақыбаевтың өз кітапханасы» деген әдемі мөр басылған болатын. Сондай-ақ, ол үйге қонақ келсе, «Балаларымның өнерін тамашаландар» - деп келген қонақтарға бауырларым Төлеу, Асқар үшеумізді шақырып алып, домбырамен ән салдыртып, күй шертізетін. Ал, қазақ әндерін әкем ешкімге ұқсамай өзгеше орындайтын. Анам екеуі бірге ән шырқағанда біз керемет күйге бөленетінбіз.

Демалыс күндері барлығымызды көк жигулиіне салып алып, туыстарды аралататын. Табиғат аясына барып, тауға шығып, қырдың гүлін теретінбіз. Көңіл-күйіміз тамаша болып қайтатынбыз. «Әкеміз бізді өсірді, бақты, мәпеледі, оқытты, тоқытты» деп жауыр болған және бір сөйлем тұратын сөздермен айта салуға болады, әрине. Бірақ мен және бауырларым олай айта алмайды екенбіз. Өйткені, әкем үлкен қызмет істей жүрсе де, бар инвестицияны балаларына құйып

үлгерді. Ақыл кеніші мен білім нұрын санамыздың тереңіне сұңғитті. Әр баласына бір емес, қос дипломнан алып беруіне жағдай жасады. Біз оқи жүріп, жұмыс істемедік. Себебі, әкеміз тамақтан тарылтып, киімнен, ақшадан қиындық көрсетпеді. Әкеміз жаны жайсаң, жүрегі кең, қайырымды, мейірімді өзінен кішілерге үнемі қамқор, жан-жағына жақсылықтың жапырағын жайған үлкен жүректі азамат еді. Жалғыз балаларына ғана емес, туған туыс, іні-қарындастарының балаларының білім алуына үлкен ықпал жасады. Бүгінгі күні сол балалар есейіп, үлкен жоғары лауазымдарда қызмет істеп жүр.

«Қанаты бүтін сұңқар жоқ, тұяғы бүтін тұлпар жоқ» дейді қазақ. Ұзақ науқастан кейін әкем 65-ке қараған шағында бақилық сапарға аттанды. Өте ақжарқын, бауырмал, ақ көңіл жан еді. Осыдан жиырма жыл бұрын әкем мен анамның құшағында мәре-сәре қуанышқа бөленіп жүруші едік. Жылдар өте әкемізбен мәңгілікке қош айтысамыз деп ойладық па, сірә. Әкем үйде 8 бала тәрбиелесе, түзде мыңдаған баланың ұстазы атанды. Жаркент өлкесінің тумаларының көбі әкемді — «мұғалім» дейді. Менің әкем туралы айтарым, жәй естелік арқауы емес, бір кітап — үлкен энциклопедияға арқау болатын азық. Өйткені, өзі — ұстаз, өзі ақын, өзі журналист, тұнып тұрған қазына. Меніңше, перзент парызы — әке өсиетін орындау. «Тәрбие-тәлімнен» деген сөз тегін айтылмаса керек. Асқар тау әкем Әуелхан, аяулы анам Айдархан екеуі тәрбиелеп, аялап, әлпештеп өсірген балалары бүгінде жоғары білімді, еліміздің әр саласында еңбек етуде.

Тірі болғанында асқар таудай әкеміз үстіміздегі жылдың желтоқсан айында сексеннің бесеуіне шығар еді. Амал қанша.... Оның дүниеден озғанына да 20 жылдың жүзі болды. Күні кешегідей күлімдеген көзқарасы көз алдымда. Алладан сабыр, медет тілеп, дұға оқығаннан өзге қолымыздан келер қайран не? Бақұл бол, әке, жатқан жерің жәннатта болсын!

Ұлжанат ЖАҚЫБАЕВА,
Талдықорған гуманитарлық-техникалық колледжінің педагог-психологы.

МНОГОВЕКТОРНОСТЬ, ЧЕТКОСТЬ И ЯСНОСТЬ

Первое Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» коснулось всех ключевых сфер нашей жизни. В своем Послании Президент страны подчеркнул о необходимости повышения доверия к судебной системе и исключении любого неправомерного влияния на деятельность судей. Нынешнее Послание — это программа конкретных практических дел, которая касается всех казахстанцев, в том числе нас, судей. Словом, главной особенностью стратегического документа Президента является его многовекторность, четкость и ясность дальнейшего пути нашего развития.

Основным лейтмотивом нынешнего Послания является необходимость организации постоянного диалога между гражданским обществом и органами государственной власти, который будет способствовать модернизации общественно-политической жизни страны и выведет ее на качественно новые горизонты развития. Глава государства отметил необходимость

воплощения в жизнь концепции «Слышащего государства», которое оперативно и эффективно реагирует на все конструктивные запросы граждан. Это очень своевременно внесенная инициатива, так как настало время соотносить все актуальные общегосударственные задачи с реальными интересами и потребностями общества.

Словом, и это обращение не явилось исключением, в нем намечены проекты по улучшению благосостояния народа. Планируется продолжить программу занятости с целью обеспечения стабильности рынка труда, что в конечном итоге снизит количество безработных в нашей стране. Большое внимание по-прежнему будет уделяться здравоохранению, т.к. лишь здоровая нация – залог успешного экономического роста и процветания государства. В частности, в своем Послании Президент подчеркнул, что особого внимания требуют вопросы укрепления здоровья нации. Важно развивать массовый спорт среди всех возрастных групп населения. Нужно обеспе-

чить максимальную доступность спортивной инфраструктуры для детей. Развитие массовой физической культуры должно стать пирамидой, на вершине которой будут новые чемпионы, а у ее основания мы получим здоровую, активную молодежь и, в конечном счете, сильную нацию. Необходимо законодательное обеспечение этого курса, а также принятие Комплексного плана по развитию массового спорта. Государство сохраняет гарантированный объем бесплатной медицинской помощи. На его финансирование будет направлено более 2,8 трлн. тенге в течение следующих трех лет.

Безусловно, страна, руководствуясь данным Посланием непременно добьется больших успехов, а реализация этого важного для всей страны шага приведет к более выверенным решениям, от результата которых напрямую будет зависеть социально-экономическое положение республики по всем ключевым позициям.

Олег АНИСИМОВ,
судья Талдыкорганского городского суда.

ВЗАИМНОЕ ДОБРОВОЛЬНОЕ ВОЛЕИЗЪЯВЛЕНИЕ СТОРОН

Целями медиации являются: достижение варианта разрешения спора (конфликта), устраивающего обе стороны медиации; снижение уровня конфликтности сторон. Споры (конфликты), возникающие из гражданских, трудовых, семейных и иных правоотношений с участием физических и (или) юридических лиц, а также рассматриваемые в ходе уголовного судопроизводства по делам о преступлениях небольшой и средней тяжести, об уголовных проступках, если иное не установлено законами Республики Казахстан, и отношения, возникающие при исполнении исполнительного производства являются сферой применения медиации.

Условием участия в процедуре медиации является взаимное добровольное волеизъявление сторон, выраженное в договоре о медиации.

Поэтому медиация проводится на основе принципов: добровольности; равноправия сторон медиации; независимости и беспристрастности медиатора; недопустимости вмешательства в процедуру медиации; конфиденциальности.

Участники медиации не вправе разглашать сведения, ставшие известными им в ходе медиации, без письменного разрешения стороны медиации, предоставившей эту информацию. Разглашение участником медиации сведений, ставших ему известными в ходе медиации, без разрешения стороны медиации, предоставившей эту информацию, влечет ответственность, установленную законами Республики Казахстан.

В ходе медиации стороны вправе по своему усмотрению распоряжаться своими материальными и процессуальными правами, увеличивать или уменьшать размер требований или отказаться от спора (конфликта). Стороны свободны в выборе вопросов для обсуждения

вариантов взаимоприемлемого соглашения.

Стороны медиации пользуются равными правами при выборе медиатора, процедуры медиации, своей позиции в ней, способах и средствах ее отстаивания, при получении информации, в оценке приемлемости условий соглашения об урегулировании конфликта и несут равные обязанности.

При проведении медиации медиатор независим от сторон, государственных органов, иных юридических, должностных и физических лиц. Медиатор самостоятелен в выборе средств и методов медиации, допустимость которых определяется настоящим Законом.

Медиатор должен быть беспристрастным, проводить медиацию в интересах обеих сторон и обеспечивать сторонам равное участие в процедуре медиации. При наличии обстоятельств, препятствующих беспристрастности медиатора, он должен отказаться от проведения медиации.

Гульжан БЕРИКБолова,
главный специалист-секретарь
судебного заседания **Текелийского городского суда.**

О ГОСУДАРСТВЕННОМ ЯЗЫКЕ МОЖНО ГОВОРИТЬ ЧАСАМИ И ДНЯМИ, ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЯЗЫК ЛЮБОГО ГОСУДАРСТВА ЭТО СИМВОЛ И ОСНОВА ГОСУДАРСТВА. УВАЖАЕМ ЛИ МЫ СВОЙ СИМВОЛ, ТОЧНЕЕ УВАЖАЕТ ЛИ САМО ГОСУДАРСТВО НАШ СИМВОЛ И ОСНОВУ. СТАТУС КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА ВЕДЬ НЕ ПРОСТО ЭТНОСНЫЙ, КОТОРЫХ СОТНИ В СТРАНЕ, А ГОСУДАРСТВЕННЫЙ.

ДОЛЖНЫ ПРИЛОЖИТЬ ВСЕ УСИЛИЯ

Государственная программа развития и функционирования языков на 2011-2020 годы разработана в соответствии со статьями 7 и 93 Конституции Республики Казахстан; Законом Республики Казахстан от 11 июля 1997 года «О языках в Республике Казахстан»; Концепцией расширения сферы функционирования государственного языка, повышения его конкурентоспособности на 2007-2010 годы, утвержденной постановлением Правительства Республики Казахстан от 21 ноября 2007 года № 1122; Стратегическим планом развития Республики Казахстан до 2020 года, утвержденным Указом Президента от 1 февраля 2010 года № 922; Указом Президента Республики Казахстан от 19 марта 2010 года № 957 «Об утверждении Перечня государственных программ»; пунктом 3 Плана мероприятий по реализации поручений Президента Республики Казахстан Назарбаева Н.А., данных на XV сессии Ассамблеи народа Казахстана; Доктриной национального единства.

Программа, рассчитанная на десять лет реализации, основана на анализе сложившегося в стране языкового строительства,

учитывает мнения и рекомендации экспертного сообщества, занимающегося проблемами языков. При разработке Программы был изучен опыт правового регулирования вопросов, связанных с реализацией государственной языковой политики свыше 30 зарубежных стран. Данный документ является нормативно-организационной основой решения актуальных проблем в сфере функционирования и развития языков и создания условий для полномасштабного применения государственного языка во всех сферах общественной жизни.

Как отметил Первый Президент – Елбасы Назарбаев Н.А.: «Мы должны приложить все усилия для дальнейшего развития казахского языка, который является главным фактором объединения всех казахстанцев. В то же время необходимо создать благоприятные условия, чтобы представители всех проживающих в стране народностей могли свободно говорить, обучаться на родном языке, развивать его».

Гани КАМАЛ,
ведущий специалист Талдыкорганского городского суда.

НАДО БОРОТЬСЯ СООБЩА

Всем известно, что под коррупцией понимается не предусмотренное законом принятие лично или через посредников имущественных благ и преимуществ лицами, выполняющими государственные функции, а также лицами, приравненными к ним, с использованием своих должностных полномочий и связанных с ними возможностей либо иное использование ими своих полномочий для этой цели. Борьба с коррупцией всегда являлась актуальной и злободневной проблемой для любого государства. Поскольку проявления коррупционных деяний являются препятствием на пути развития государства в условиях рыночной экономики и порождают в обществе недоверие к органам власти. И Борьба с коррупцией всегда являлась актуальной и злободневной проблемой для любого государства. Поскольку проявления коррупционных деяний являются препятствием на пути развития государства в условиях рыночной экономики и порождают в обществе недоверие к органам власти.

Республика Казахстан основываясь на нормах международного права, выразила намерение вырабатывать и применять эффективные правовые меры, направленные на предупреждение коррупции и борьбу с ней. Нормы предопределены проблемами и угрозами, порождаемыми коррупцией, негативным влиянием коррупции на функционирование всех общественных и правовых институтов и отношений. Они направлены на обеспечение устойчивого развития государства, его политической, экономической и социальной систем, интересов национальной безопасности.

В Казахстане с момента обретения независимости приняты нормативные правовые акты и государственные программы по противодействию проявлениям и борьбе с коррупцией. Так, с 1 января 2016 года введен в действие Закон Республики Казахстан от 18.11.2015 года за № 410-V «О противодействии коррупции», который регулирует общественные отношения в сфере противодействия коррупции и направлен на реализацию антикоррупционной политики.

Наряду с этим, Законом Республики Казахстан от 18.11.2015 года за № 411-V внесены изменения и дополнения в некоторые законодательные акты по вопросам противодействия коррупции, в частности кодекс об административных правонарушениях, УПК, ГПК.

Законом особое место уделено вопросам преодоления проблем борьбы с коррупцией и мерам по предупреждению ее проявлений.

Одной из мер противодействия коррупции предусматривается стимулирование антикоррупционного поведения граждан, включающее механизмы поощрения со стороны государства за оказание содействия в пресечении и раскрытии коррупционных правонарушений, что позволит гражданам активно включиться в процесс борьбы с коррупцией. Одним словом этому социальному злу можно поставить заслон общими усилиями, в частности с помощью общественности.

Самал КАЛИМОЛДИНОВА,
судья Талдыкорганского городского суда.

ВОПРОСЫ ГЕНДЕРНОГО РАВНОПРАВИА

Казахстан присоединился к важнейшим Конвенциям и Декларациям ООН и других международных организаций по правам женщин, что способствовало улучшению ситуации в сфере реализации политических прав женщин, преодолению скрытой и открытой гендерной дискриминации. Так, в 1998 году Казахстан присоединился к Конвенции Организации Объединенных Наций о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин. Ратифицирован факультативный протокол к данной конвенции, и в 2001 году Республикой Казахстан был представлен отчет в ООН о выполнении конвенции, получивший положительную оценку. Ратифицированы конвенции ООН «О политических правах женщин», «О гражданстве замужней женщины», шесть конвенций Международной организации труда, в том числе «О равном вознаграждении мужчин и женщин за труд равной ценности».

Одна из важнейших составляющих демократического процесса в нашей стране это национальная Гендерная политика. С первых дней Независимости страны вопросы гендерного равноправия занимают центральное место в политике нашего государства. В современном Казахстане гендерная политика равенства проводится в соответствии с Конституцией РК. Так, п. 2, ст. 14 Конституции РК гласит: «Никто не может подвергаться какой-либо дискриминации по мотивам происхождения, социального, должностного и имущественного положения, пола, расы, национальности, языка, отношения к религии, убеждений, места жительства или по любым иным обстоятельствам».

За годы независимости Казахстан достиг определенного прогресса в области защиты прав и законных интересов мужчин и женщин. Республикой Казахстан проведена большая работа по интеграции Казахстана в мировое сообщество. На сегодняшний день в Казахстане сложилась целая система институциональных механизмов, предназначенных для защиты прав женщин и повышения их статуса. Эти механизмы постоянно развиваются и совершенствуются, а их деятельность во всех сферах жизни становится все более действенной и эффективной.

Азиза СЫДЫКОВА,
ведущий специалист Талдыкорганского городского суда.

ХОККЕЙ

ҚХЛ үздіктері қатарына енді

Құрлықтық хоккей лигасының (ҚХЛ) үздік ойыншыларды анықтау жөніндегі комиссиясы турнирдің 12-ші аптасындағы лауреаттарды атады.

Үздік қақпашы атағы «Барыс» қақпашысы Эдвард Паскуалеге бұйырды. Ол командамен бірге соңғы үш ойында жеңіске жетіп, 96,67 пайыз қақпаға дәл бағытталған соққыны қайтарған. Сондай-ақ үздік қорғаушы атапымында «Барыстың» тағы бір хоккейшісі Атте Охтамаа топ жарды. Ол соңғы үш ойында қақпаға жалпы есебі 12 соққы жасаған.

Қазіргі таңда «Барыс» клубы ҚХЛ-дің «Шығыс» конференциясында 42 ұпаймен төртінші орында тұр.

<https://egemen.kz/>

ТУРНИР

ТАЛДЫҚОРҒАН
ҚАЛАСЫНДАҒЫ «ЖАС-ТАР» СПОРТ САРАЙЫНДА
АРАЛАС ЖЕКПЕ-ЖЕКТЕН
(ММА) ӘУЕСҚОЙЛАР
АРАСЫНДА ҚАЗАҚСТАН
КУБОГЫ ТУРНИРІ ӨТУДЕ.

АРАЛАС ЖЕКПЕ-ЖЕК

Жарысты өткізудегі басты мақсат – аралас жекпе-жек спортын насихаттау, жастардың салауатты өмір салтын қалыптастыру. Турнирдің өтуіне ҚР Мәдениет және спорт министрлігі Спорт және денешынықтыру жөніндегі комитеті, Алматы облысы мен Талдықорған қаласының әкімдігі, Алматы облысы ММА аралас жауынгерлік жекпе-жегі бойынша біріккен федерациясы мұрындық болып отыр.

Айта кетелік, жарыс 11 салмақ дәрежесі бойынша өтуде. Турнирде жеңімпаз атанған спортшыға «ҚР спорт шебері» атағы берілімек. Еске сала кетсек, 2018 жылы "Қазақстан-

дық аралас жекпе-жек федерациясы ММА" РҚБ бірнеше ММА федерацияларын біріктірді. Ұйымды Ғалымжан Есенов басқарды, ал бас директор болып Валихан Тен тағайындалды.

Республикалық бірлестік президенті Кәрім Мәсімов болып табылатын Қазақстан жауынгерлік өнер қауымдастығының қамқорлығымен жұмыс істейді. Бұл қауымдастық қаратэ, жекпе-жек, толық байланыстағы спорт түрлері және ММА аралас жекпе-жегі сияқты бағыттарды дамытады.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

«БАРЫС» «ДИНАМОНЫ» ОЙСЫРАТА ЖЕҢДІ

ҚҰРЛЫҚТЫҚ ХОККЕЙ ЛИГАСЫНЫҢ КЕЗЕКТІ МАТЧЫНДА ҚАЗАҚСТАНДЫҚ "БАРЫС" МИНСКІНІҢ "ДИНАМОСЫН" ҚАБЫЛДАДЫ, – ДЕП ХАБАРЛАЙДЫ VESTI.KZ ТІЛШІСІ.

Матч 1 желтоқсанда Нұр-Сұлтанда өтіп, 5:1 есебімен аяқталды. Ойын 26 қарашада аталып өткен клубтың 20 жылдығына орайластырылды.

Ойынның алғашқы кезеңінде шайба салынбағанымен, екінші кезеңде төрт шайба соғылды. 22-минутта Корбэн Найт Линус Виделль берген шайбадан кейін "Барысты" алға тартып, 30 секундтан кейін Роман Старченко есепті екі еселетті. 25-минутта Александр Когалев "Динамоны" алға жылжитқанымен, 36-минутта әлем чемпионы Атте Охтамаа

Найт пен Старченконың қатысуымен шабуылды аяқтап, есеп тақтасын 3:1 есебіне теңестірді.

Үшінші кезеңде тек "Барыс" ерекшеленді. Егер 46-минутта Охтамаа шайбасы видеоны көргеннен кейін есептен алынып тасталған болса, 57-минутта Найт шайбаны ереже бойынша салды. Шешуші есепті Павел Акользин соңғы сиренаның соғылуына 24 секунд қалған кезде бос торға соққы жасады.

Kaz.tengrinews.kz

ҚҰЛАҚҚАҒЫС

БОКС КЕШІН ӨТКІЗУІ МҮМКІН

Танымал промоутер Боб Арум әлемнің түрлі елінде бокс кешін өткізуі мүмкін екенін айтты, - деп хабарлайды Vesti.kz тілшісі.

"Бокс нарығы әлем бойынша ауқымы кең. Бізде ESPN және ESPN+ үшін 30 бос күн бар. Мен соның ең кемі шет елдерде өткенін қалаймын.

Хосе Рамирес жақында Қытайда жекпе-жекке шығады. Егер Карл Фрэмpton келесі жұдырықтасуын сәтті аяқтаса, Джемелом Херринг екеуі Белфаста жекпе-жекке шығады. Қазақстанда да болуы мүмкін, сонымен қатар Шешенстан Республикасы да қызығушылық танытып отыр", - дейді промоутер.

Боб Арумның сөзінше, ол сәтін салса кез келген мемлекетте бокс кешін ұйымдастыруға дайын екен.

Kaz.tengrinews.kz

ФУТБОЛ

Еуропа лигасында топтық кезеңнің бесінші турындағы матчта елорданың «Астанасы» «Манчестер Юнайтед» клубын жеңгеннен кейін Қазақстан УЕФА клубтар коэффициенті рейтингінде 24-орынға көтерілді.

УЕФА рейтингінде жоғарылады

УЕФА коэффициенттерінің кестесі бойынша, Испания – 93.426 ұпаймен рейтингтің көшін бастап тұр. Екінші орынды 82.033 ұпаймен Англия иеленсе, үздік үштікті 65.355 ұпаймен Германия түйіндеді. Ал Қазақстан 25-тен 24-орынға жоғарылады. Қоржынында 19.375 ұпай бар. Қазақстаннан кейінгі орындарға Беларусь – 18.875 (25-орын), Әзербайжан – 18.500 (26), Болгария – 17.125 (27) орналасты.

2019-2020 жылғы Еуромаусымнан бастап қауымдастыққа мүше барлық клубтардың соңғы бес жылдағы нәтижелері есепке алынады. Яғни, 2014-2015 жылғы маусымда жинаған ұпайлар есепке кірмейді.

<https://egemen.kz/>

ӨЗІЛ-ШЫНЫ АРАЛАС

ҮЙЛЕНГЕН СОҢ БІЛЕСІН

Көпшілік алдында сөз сөйлегенде орайын келтіре білсе, әңгіменің әрін келтіретін – өзіл сөздер. Мұндайда елбасымыз қазақша қалжыңмен халыққа көңіл күй сыйлау қасиетінен кенде емес. Ел алдында айтқан әр сөзінің арасында келтірген өзілдерін оқи отырыңыз.

Бұрын ұжымшарға аудан мен облыстан лекторлар келіп, дәріс оқитын.

Жұмыстан кейін шаршаған ұжымшар мүшелері жиналады. Дәріс оқып жатқан лектор ауыл мен қала, өндіріс пен өнімділік арасында диспропорция барын айтады. Жиында қойшы Федор ағай отырған. Ол өзінен білімдірек есепшіден: «Диспропорция деген не? Қарапайым тілмен түсіндірші», – деп сұрайды. Осы уақытта қолына су құйылған ыдыс ұстаған совхоз директорының хатшысы ақсандап кетіп бара жатады. Оның бір аяғы екіншісінен қысқарақ еді. «Федор ағай, қалай түсінікті тілмен түсіндірсем екен. Біздің Маняның оң және сол аяғының арасында диспропорция бар», – депті есепші. «Біз мұны өмір бойы басқаша атап келіпміз ғой», – дейді осы кезде Федор ағай.

Мінсіз күйеу дегенді күйеулерін қорқыту үшін әйелдер ойлап тапқан. Сол сияқты, Солтүстік Корея секілді елдер де айналаны қорқытып ұстау үшін, өздерінде ядролық қару бар екенін айтады.

Ежелгі Грекия аңыздары" деген кітап оқып отырған бала әкесіне қарап: "Әке, ежелгі гректер жеңісті неліктен әйелмен бейнелеген?", - деп сұрайды. Сонда әкесі оған: "Үйленген соң білесің, балам", - деп жауап беріпті.

Бір кездері менің досым Борис Николаевичке (Елцин) былай деген еді: "Немереңіз президент болғысы келеді. Ал оның жауабы: "Ресейге екі президенттің керегі не?" Менің айтқым келгені, жастарға шынайы

қол жеткізуге болатын дүниелерді сіңіру керек, бастысы - адам болу, білім алып, жақсы мамандыққа ие болып, жақсы білімді ешкім де сенен тартып ала алмайды. Ақшаны, үйді, тағы басқасын тартып алуы мүмкін. Бірақ бастағы білімді, адамшылықты ешкім тартып ала алмайды. Мен осыған шақырамын. Сол кезде өмірден оныңды табасың, өмірде жолың болады

Ерекшелігі бар ағайынсыңдар ғой енді... Мен облысты үш «Ш»-мен айтамын. «Шырайлы Шымкент шаһары!». «Ш»-ға жақын ғой жандарың...

Өсіп қалған балалар үйлене бастағанда әкесімен кеңесе бастайды ғой. «Мен осындай қызға үйленгім келеді». Содан әкесі «Ол кім? Ата-анасы кім?», – деп сұрайды. «Анасы көлік министрлігінде жұмыс істейді», – деп жауап береді ұлы. «Болмайды, ұлым», – дейді әкесі. «Неге?», – деп сұрайды ұлы. «Ол сенің әпкең», – дейді әкесі. Осылайша, ұлы бірнеше рет үйлене алмай қалған екен. Содан ол анасымен ақылдасады. Анасы болса ұлына: «Үйлене бер, сен де оның баласы емессің» депті.

МЕЗГІЛ

Желтоқсан айы жайлы деректер

«Жел» және «тоқсан» сөзінің мағынасы 3 ай жел, боран деген мағынаны білдіреді. Қыстың алғашқы айы ретінде түріктер желтоқсанды «жел айы», «тоқсан айы» деп те атаған. Желтоқсанды «мандарин айы» деп атаушылар да көптеп кездеседі.

Жаңа жыл мерекесінде әр дастарханнан орын алатын сары жемістің атауын айдың атымен алмастыруға да болатын сияқты. Дәл осы айда әлемнің көптеген еліне Марокко мемлекетінен соңғы піскен мандариннің жаңа партиясы жөнелтіледі. Бағасы да арзан, дәмі де ерекше бұл жемістің адам денсаулығына пайдасы көп. Бірақ, бұл жемісті мөлшерден тыс тұтыну асқазанға кері әсерін тигізуі мүмкін.

Желтоқсан – жыл мезгілінің соңғы, қыстың алғашқы айы. Бұл айдың атауы түркі сөздерінің бірігуінен пайда болған.

ӘЛЕУМЕТ

2050 жылы Қазақстан халқы қанша болады?

2050 ЖЫЛЫ ӘЛЕМ ХАЛҚЫ, ОНЫҢ ІШІНДЕ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ САНЫ ҚАНШАҒА АРТАДЫ? БҰҰ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ ӨСУІ МЕН ҚАРТАЮЫНА ҚАТЫСТЫ БОЛЖАМ ЖАСАДЫ.

"БҰҰ болжамдары бойынша, алдағы онжылдықтарда жер бетіндегі халық саны өседі: қазіргі 7,7 млрд адам 2030 жылы 8,5 млрд-қа, ал 2050 жылы 9,7 млрд-қа дейін артады. Болжам бойынша, Қазақстан халқының саны да өседі деп күтілуде: 2050 жылға қарай халық саны 24 миллион адамға жетеді", - делінген ақпаратта.

2019 жылдың басында Қазақстан халқының саны 18,4 миллион болды. Бұл былтырғы жылдың көрсеткішінен (18,2 миллион) 1,3%-ға жоғары. Соңғы 10 жылда елдегі халықтың орташа өсімі – жылына 1,5%.

Халық санының өсуі әлемде де, Қазақстанда да егде жастағы адамдар санының тұрақты өсуімен қатар жүреді. Егер 2014 жылы 65 жастан

асқан тұрғындар Қазақстан халқының 6,8% -ын құраса, 2018 жылдың соңында - 7,5%-ға жетті. Болжамға сәйкес, елде 65 жастан асқан егде жастағы адамдардың үлесі 2050 жылы қазіргі 7,5% -дан 14,1% -ға дейін екі есе артады.

Қазақстан халқының өмір сүру ұзақтығы 2014 жылы 71,44 жас болса, 2018 жылдың соңында бұл көрсеткіш 73,15 жасқа дейін өсті. Өмір сүру ұзақтығының едәуір артуы халықтың өмір сүру сапасының артуына байланысты.

ПАЙДАЛЫ КЕҢЕС

Қазір сауда әлеміне күн сайын бір жаңалық енеді. Заман талабына қатысты көштен қалмай, тұтынушылар сұранысын қанағаттандыру үшін өзіңізді, біліміңізді әрдайым дамытып отыру керек.

САУДА ӘЛЕМІНДЕ САУАТТЫ БОЛЫҢЫЗ

Өзіңізді тұтынушының орнына қойып көріңіз. Кейде сатушының достық кеңесін айтып, қай тауарды таңдауға көмектескенін қалаймыз, ал кейде өзіміз ішкі түйсігімізге сеніп, ойланып шешім қабылдау үшін сатушы жай ғана үндемегенін тілейміз. Алдыңызға сауда жасауға келген адам не қалайтынын білу үшін сатушыға білімділік, сезгіштік, тәжірибе және шынайы көмектескісі келетін ниеті керек.

Бағаны қайта-қайта түсіре беру – кедейлікке тап қылатын бірден бір жол. Бұл тұтынушыларды тартудың ең тиімсіз жолы. Керісінше, клиенттерге қызықты шаралар ұйымдастырған дұрыс. Қазір барлық сауда орны әлеуметтік желіге қосылған. Сол жерде түрлі байқаулар, ұтыстар ойнатыңыз. Мерекелерді жіберіп алмай, тұтынушыларыңызды да қуантуға асығыңыз.

Менеджерлеріңіздің сауаттылығына мән беріңіз, тауарлармен, тұтынушылармен дұрыс жұмыс

істеуін қадағалаңыз. Байқаулар жүргізген кезде ұйымдастырушылар міндетті түрде көтеріңкі көңіл күйде жүруіне мән беріңіз.

Сауда орныңыздың таныстар базасы болуы керек. Оған жеке таныстарыңыз, достарыңыз, туыстарыңыз да кіреді. Бұл адамдар тұрақты тұтынушы қызметінде болатыны айтпаса да түсінікті. Бұл тізімге дүкенге кірген кез келген адамды қоса алытыныңызды ескеріңіз, оған жақсы қызмет көрсетіп, көңілінен шықсаңыз, міндетті түрде екінші рет, үшінші рет келеді.

Әйелдерді іздеңіз. Ер адамдарға қарағанда әйел адамдар жақсы тұтынушы. Шаруашылық заттары, балалардың киім-кешегі, ойыншықтары, тәттілері, кітаптары, денсаулыққа, сұлулыққа қажетті заттары – осылардың барлығын жай ғана сатып алудан әйел заты ләззат алады. Оларға тек дұрыс көңіл бөлсеңіз болды, сіздің тұрақты тұтынушыңызғы айналды дей беріңіз.

Материалдар Massaget.kz сайтынан алынды